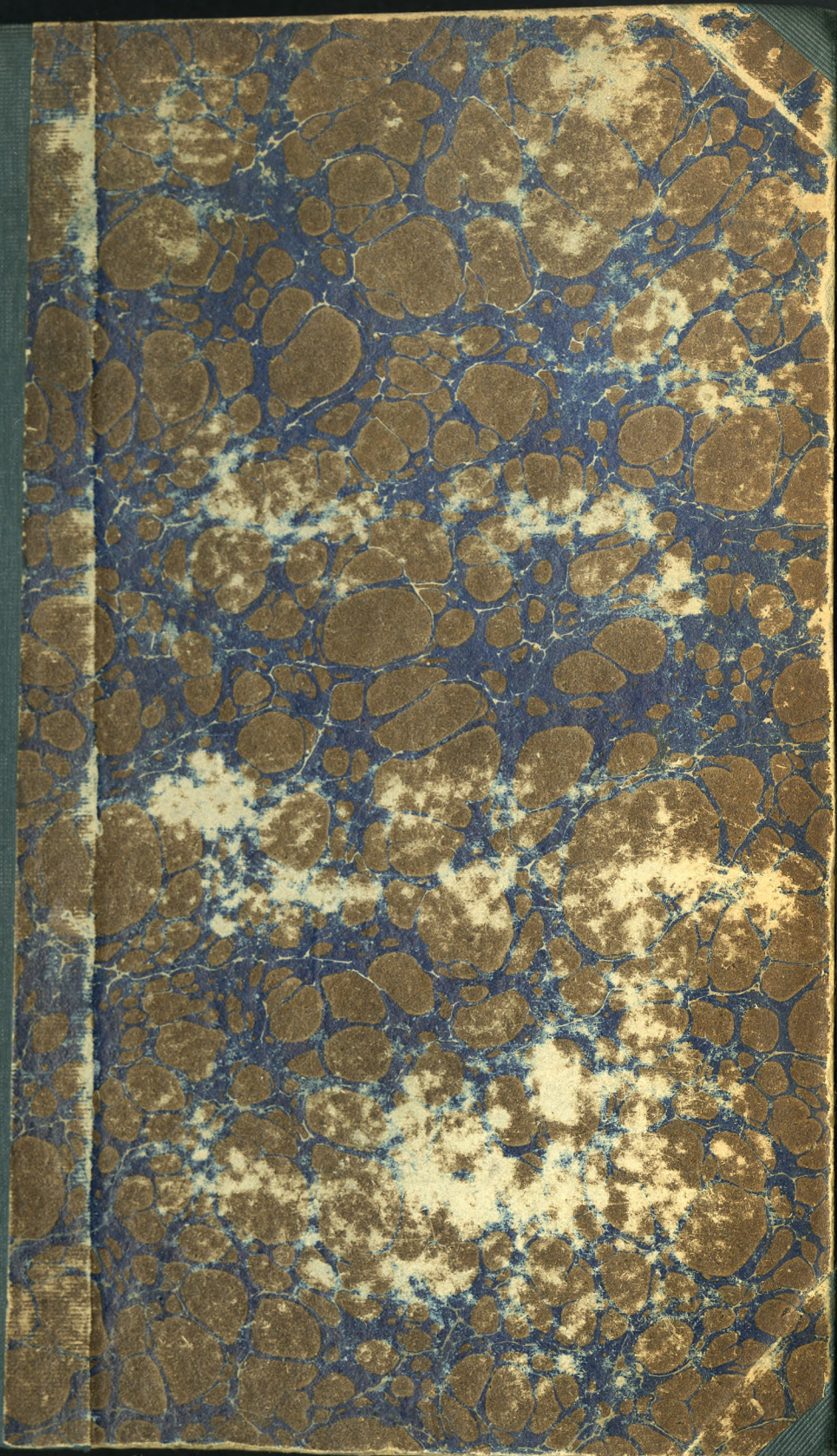

Politikai
röpiratok.

141.

141

1239

ESZMÉK, ADATOK, ADOMÁK
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN
NAPLÓIBÓL.

ÖSSZEÁLLITOTTA

ZICHY ANTAL.

7.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1880.

Ára 60 kr.

DE BALLAGI GÉZA.

ESZKÖZTUDÁS ADATOK, ADOMAK
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN
NAPLÓIBÓL.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA

ZICHY ANTAL.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT

NYELVI IRÁS, ÍRÁSOK ÉS KÖNYVNYOMDA.

1880.

ESZMÉK, ADATOK, ADOMAK
GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN
NAPLÓIBÓL.

ÖSSZEÁLLITOTTA

ZICHY ANTAL.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1880.

Dr. BALLAGI GÉZA.

*Nagy Szellemed forgácsaiból kötöttem
össze e koszorút, s áhitattal teszem le azt
érecszobrod talapzatára.*

Szolgáljon ez is némi épülésére hálás tisztelődnek; hozzon vagy egy mosolyt, csalódásaik, aggályaik közepette, ajkaikra!

Budapest, május 23-án 1880.

ELSŐ RÉSZ.

K O M O L Y A K.

H I T.

A közepszerűség nem egyéb mint hiánya akár isteni akár ördögi erőnek, tehát: gyöngeség és ür. Jóban megbocsáthatatlan; rosszban nevetséges. — Azért én csakis a biztos jó embert szeretem, a ki nem véletlenül vagy alkalom hiánya miatt maradt meg jónak.

A mily ritkák azon perczek, melyek egyszerre átalakítják az embert, mégis minden embernek adatnak oly forduló pontok, a melyektől kezdve egészen új életet kezdhetne, s főleg jobb irányban indulhatna, mert hisz a mindenségben a jó mégis sokkal hatalmasabb a rossznál. Ezeket a pillanatokot én az újjászületés pillanatainak nevezem. Ugyanezt észlelhetjük oly nemzetek életében is, melyek még emelkedésre képesek!

Világosan érzem azt, hogy ha egyszer az ember önmagán oly dicső győzelmet vehet, miszerint minden földi salaktól felszabadíthatja magát, úgy már itt magasabb, láthatatlan lényekkel léphet összeköttetésbe, s végre egy magasztosb, minden emberi viszontagsággal daczó boldogságnak lehet részesévé.

I M A.

«Mindenható bírása az embereknek, s a megfoghatatlan mindenségnek, a ki előtt bámulattal és imádással borulok le, s csak gyöngeségemet s aggódó szívem dobbanásait érzem, engedd megérlelnem magamban az azt erényt és tökéletességet, melyet az ember minden hibái s tomboló szenvedélyei mellett, itt e földön elérhet. Add nekem a benső vigaszt s a lélek csendes nyugalalmát, mely nélkül a röghöz kötött ember a te szemlé-

letedben nem gyönyörködhetik, s lelke ama magas földfeletti szárnyalást el nem érheti, melyre a tétovázó kedélyt az ájtatos ima rövid perczekig képesítheti. Engedd, hogy ily magaslaton megmaradhassak, s aczélozd meg elmebeli tehetségemet, hogy bár még életben vagyok, lelkileg halott lehessenek, s tiszta képelettel hozzád fölemelkedve, a te jóságodat és nagyságodat megismerjem, s földi létem célját fölfoghassam. Tedd meg magad, hogy eszem megértsen téged. Tisztítsd meg lelkemet az előítéletektől, s töltsd el szívemet véghetetlen béketűréssel és szeretettel az egész emberiség iránt. Vess fátyolt elmúlt életemre, s engedd meg, hogy tapasztalataimból, kalandjaimból, hibáimból és vétkeimből, végre az a mi legjobb lesz, háramoljék reám, boldogult öreg atyámra és szeretett C* sógor-nómra, s oly úton, melyeket Te legjobbnak vélsz, vezess el engem végre hozzájuk, a kiket oly forrón szerettem. — Engedd hogy éltem napjait S.-val oszthassam meg s általa találhassam meg azt a vigaszt és békét, melyet magam soha se fognék megtalálni, s hogy vele egyesülve szentelhessem neked s a te dicsőségednek éltetem. Ha pedig jobbá nem lehetnék általa, sem ő jobbá nem lehetne általam, úgy inkább válaszs el bennünket, s engedd, hogy különböző úton valamikor az örökkévalóságban ismét összetalálkozhassunk.»

C. halála évfordulóján ismét elérzékenyülve imádkozik. «Mindenható Úristen adj neki, a kiért mindennap szívem melyéből imádkozom Hozzád, nyugalmat, békességet; haragod engem érjen, engem nyomjon el, — őt vedd föl a Te üdvözültjeid sorába. Hisz te vagy a mi atyánk — mi mintegy álomban voltunk, — de soha se mulasztottuk el, hogy nyomorunk porából Hozzád, Irgalom atyja, föl ne sóhajtozzunk!»

Dieu tout puissant, tu connois ma volonté, donne moi de la force, pour que je puisse t'adorer par mes actions autant que je le fais par mes prières et mes pensées. ¹

¹ Mindenható Isten! Te látod az én szándékomat, adj nekem erőt, hogy tetteimben is azonkép imádhassalak, mint imáimban és gondolatimban.

Meghalni mindenesetre nyereség. Mert vagy érzi az ember halála után is hogy tovább él, vagy nem érzi azt. Ha az első, úgy erősbek leszünk, mentek minden földi bajtól és gyarlóságtól, tehát boldogabbak. Ha a második, úgy legalább minden fájdalomtól megszabadulunk, s így ismét jobb dolgunk lesz, mint itt volt. Ne sajnáljuk tehát a megholtakat, hanem inkább az élőket.

* * *

Mindenható Isten, hallgasd meg minden órai imámat. Töltsd el szívemet angyali tiszta szeretettel embertársaim, hazám s honfiaiim iránt. Világosíts föl engem egy cherub lángszellemével, erős eszével. Engedj a jövőbe pillantanom s megkülönböztetnem a jónak magvát a gonosznak magvától. Add tudtomra, mit tegyek és miként kezdjem, hogy neked egykor azon tőkéről, melyet reám bízál, beszámolhassak. Gondolkodni akarok és dolgozni, éjjel és nappal, egész éltemen át. Segítsd sikerre azt, a mi jó; tipord el csirájában azt, a minek rossz gyümölcse lehetne. Nyújtsd segélyedet, hogy minden heves indulatot elnyomhassak magamban. Engedd, hogy igazi lelki alázattal tekintsek mindent a világon s fogjak hozzá bármihez. Azt az angyalt pedig, a kitől világosságot nyerek, engedd élni békében s csendes boldogságban!

Ezen imám ne szóval legyen elmondva, hanem tetteimben szünetlen az éghez bocsátva. (Decz. 1826.)

* * *

Isten, te foglalatja minden jónak, magasztosnak, tökéletesnek, befejezettnek, töltsd meg szívemet és lelkemet a Te szellemeddel.

Erősíts meg engem mennyei hatalmaddal, hogy földi gyarlóságaimon erőt véve, elmémet hozzád fölemelhessem!

Tisztítsd meg érzékeimet minden hozzám tapadó földi salaktól, s világossággoddal töltsd be emberi természetemet, hogy ez a Te műved hozzád méltó lehessen.

Önts bizalmat lelkembe, s ne engedd meg, hogy a te végzéseidet bírálgassam, vagy épen kételkedhessem a te mindenhatóságod, mindentudásod és végzetetlen irgalmasságodban.

Add végre a te legjobb áldásodat minden hozzám tarto-

zóimra s barátimra, hogy egykoron mindnyájan együtt Téged dicsőíthessünk és magasztal hassunk mindörökké, Amen. (Dec. 16. 1832. Cr — imakönyvébe.)

Az önmagába való elmélyedés az, a mi az ember lelkének az önállóság legmagasb fokát szerzi meg.

Mindent tanulni kell, azt is miként kell saját elveit az életben követni. Ha nem akarjuk csalni önmagunkat, be kell vallanunk, hogy az imádkozás csak annyiban szent cselekedet, a mennyiben tettekre edz, szenvedélyeinket tisztítja s fékezi, s így a léleknek azt az önállóságot és emelkedettséget szerzi meg, a mely egyedül képesíti arra, hogy Istenhez fordulhasson, színe magaslatáig felszállhasson.

Meghalt az én őrangyalom, — s én imádkozom, hogy megörülhessek!

Valamint az ember Istent nem tudja magának másképp gondolni mint emberi alakban, úgy Isten ítélőszékét is a világi törvényszékek minden formaságaival, főlebbviteleivel, jogorvosla-
taival képzei magának.

Hiába, nem járhatunk mindannyian egy úton; de minden út a tökélyre vezethet. E célzt soha szem elől nem téveszteni a a feladat, melyet az isteni gondviselés előnkbe tűzött.

Mihelyt a lélek öntudatára jő annak, hogy hivatása a legmagasb tökélyre emelkedni: azonnal meg fogja vetni a földi örömöket s ama cél után fog törekedni.

Valjon magasabb lények ott a sphárák közt nem beszélnek-e egymással énekben és harmoniákban? S valjon még ez a beszéd is nem nagyon anyagias-e egy Istennek? Igen, idegeimben érzem, hogy a hangnál és accordoknál még valami tisztább és meny-
nyeibb is létezik.

A jó örökké tart; a gonosz mulandó. S mégis vannak a kik az ördögöt örök éltűnek képzelik; az örökkévalóság csak Istent illeti meg, s azokat, a kik fokonyként tökéletesítik magokat.

Minden lángész mindenható a maga nyelvén; minden szív mindenható a maga hitében.

H A Z A.

Boldog jövő nemzedékek! A ti nagyobb és általánosb ismereteitek titeket tolleránsabbá, szelidebbé, erényesbbé s így boldogabbá fognak tenni, mint mi vagyunk. Fogadjátok szívesen ezt az üdvözlést a ti ős elődeitek egyikétől, kit a mindenható Isten annyi belátással s oly tiszta észszel ajándékozott meg, — legyen neki örök hála ezért! — hogy már az 1825. évben oly szavakat intézhetett hozzátok a melyekért, ha jól el nem rejti magában, már régen, vagy mint ábrándozót vagy mint csalót, bezárták volna.

Spanyolország szomorú képét nyújtja egy nemzetnek, mely ősi szokásainál s előitéleteinél makacsul megmaradva, — az alatt, míg mellette a többiek mind előre haladtak, hátra maradt.

PÁRVONAL.

I.

Paraszt. Ugy látom, a töltés nem fogja az árvizet feltartóztatni, mindenütt meg van már szaggatva stb.

Allamférfi. Ez egy veszedelmes, rossz ember, be kell csukatni.

II.

Én. (Sz.) A polgárosodás napja feljött. Az emberek már látnak, a hólyag leesett szemeikről. A bitorolt reputációknak vége van, az igazi érdemet becsülik csak. Minden congregatio,

a legrendezettebb policzia, ezer olyan Gentz-féle ficzkó, nem bírja már elnyomni s feltartóztatni a haladó emberiséget.

Államférfi. Ön egy néplázító. Ön az ifjúság megrontója. Szörnyű veszedelmes ember! stb.

Eszt. P. nem jár Malonyaihoz, nehogy «azokkal a furkókkal» (honfitársaival), kellessék együtt ennie. Decadence!

H. P. megtiltja H.-nak (nejének), hogy magyarul tanuljon. Decadence!

Gr. A. (kitörölve —) Decadence!

Mindenütt rothadás, halál!

Mind azt mondják: Magyarország meg van már halva. Keserves ezt a testet feldörzsölni. De nem egyhamar fogok felhagyni vele!

Fiumébe, a magyar kikötőbe jő az angol Mr. Smith. Nem beszél csak angolul. Tanácsolják neki, hogy üzlete (a papirgyár) érdekében tanulja meg az ország nyelvét. «De melyiket?» kérdi az, «mert három van: német, horvát és olasz!»

Mi a hazafiság? A szülőföld iránti szeretet, úgy mint a vallásosság semmi egyéb mint a legfőbb lény iránti szeretetünk.

Az öreg Z. meghalt 1826. szept. 28.

Én. Az önök házában senki sem beszél magyarul, még nem is tudnak, mily szégyen az! stb.

Ő. (szívélyesen és méltósággal) Ma van halála napja ipamnak. Jegyezze meg magának; mától egy év múlva magyarul beszélék!

József császár gyöngé ember s felületes gondolkodó volt. De szándéka mindig nemes... Miért nem találkozik egy utóda? Akkor nekem is lenne befolyásom!

A mecklenburgi nagyhercegnővel Sz. Ha német volnék, szívem vérzenék Németország eldaraboltsága fölött, mert azt

tartom: egy Isten, egy szerelem, egy haza! *A hercegnő*. Ez nagy-szerű; azonban a csendes házi boldogság is ér valamit. Ön nem hinné, mennyire imponál nekem nővérem (az orosz császárné) lelki nagysága.

A württembergi király nem bánja az oppositíót s az alkotmányt. «Sie soll'n nur schrey'n bis sie müde werden, ich mache dann am Ende doch was ich will.»

Badenben *Boul Mimi*. Nagy spektaklit csinált maga az országgyűlésen, nemde? — Szent buzgóságomat, szívem leg-nemeseb gerjedelmeit ezek spektaklinak nevezik!

N. a hosszú,¹ kinek jelszava: Mundus vult decipi, stb. levelezésben áll S-val. Dr. megkérdeztetik, adjon véleményyt. Egy ily felhívás szórul szóra ilyképen szolt:

«Felsőbb helyen pontos és megbízható forrásból eredő tudósítás kívántatik Csongrád megye mostani főispáni helytartójának, Orczy Lőrincznek és gróf Károlyi Lajosnak személyes tulajdonaikról és mindenféle körülményeikről, különösen családi és vagyonbeli viszonyaikról, vallásos, erkölcsi és politikai magokviséletéről, eddigi működésök állampolgári tendenciájáról, s e tekintetbeni érületökről s nyilatkozataikról, maguktartásáról az utóbbi országgyűlés és az országgyűlési küldöttségek tárgyalásainál, s ő cs. k. felsége legmagasabb személyéhez, valamint dynastiája és jogaihoz való ragaszkodásukról, s végre arról is, hogy minő hírben állanak ügyismeretök, becsületségek, elfogulatlanságuk, jellemzilárdságuk, és a legfelsőbb rendeletek s intézkedések irányábani odaadó készségök tekintetében, miszerint az ily értesülés alapján megítélhető legyen, valjon az elsőbbitet, ú. m. Orczy bárót most már a főispáni méltóság elnyerésére, gróf Károlyit pedig egy megyei adminisztratori hivatal viselésére tökéletesen alkalmasoknak s ily kitüntetésre minden tekintetben érdemeseknek lehet-e tekinteni.

¹ Polizey-Giraffnak is hívták.

Bátor vagyok tehát cz. uraságodat a legmeghittebb bizalommal fölkérni, hogy nekem az ez irányban óhajtott fölvilágosításokat, saját becses véleménye kíséretében, megküldeni szíveskedjék.

Maradván különös tisztelettel cz. Uraságodnak lekötelezett szolgája Bécsben, szept. 28. 1829. P.»

Gr. Teleki Ádám. Hiába beszélsz nekem többé, pedig jóakaród voltam. *Én.* (Sz.) Mit tettem? *Ő.* Gyalázod hazádat. Minap is azt mondtad, Pesten az esztendő egyik felében sárba fulad az ember, a másik felében pedig porba.

A török fürdő igazi élvezet. Il faut l'esprit de la nation pour cela. Rendszeresen, pedanteriával kell azt elvégezni, az ügyet igen fontosnak, komolynak venni. Nálunk ezt csak felületesen tennék, mint annyi mást. Csak ott mennek a dolgok jól, a hol pl. a szabó, a szappanos, a czukrász stb. mind meg van győződve arról, hogy az ő mesterségétől s üzletétől függ az állam boldogsága!

Metternich dícséri Sz—t (1830), hogy Pesten szőnyeggyárat tervez, aztán a casinói pinczéért. «Ez praktikus ember», mondja róla, «ez nem szédelgő!»

Reviczky derék ember. Cziráky emlékezetbe hozza Sz. egyik elődét. «Széchenyi Györgynek esze, de ugyan szíve is volt» s idéz egy helyet annak egykor Leopoldhoz intézett férfias, méltóságos latin leveléből. Erre Reviczky: «Akkori időben igen erős és szabad beszéd volt az ilyen; most vétek volna így nem szólani.» (1830.)

Metternich a *Hitelről*: Il ne blésse rien autant quę la vérité.

Gróf Széchenyi Istvánnak báró Wesselényi Miklóshoz írt levele.

Czenk, augusztus 26. 1831.

Kedves Barátom! Azóta, hogy nem láttalak, igen összehalmozta magokat a legkülönszínűebb tárgyak. Julius 13-án hagytam el Pestet, azóta Bécsben voltam néhány napig, s most itt vagyok; akartam Néked életjelt adni s Tőled is csak azt kérem. Ezen megye egy küldöttséget rendelt, melynek én is Tagja vagyok, s melynek tisztje s kötelessége az egészségre felügyelni. Gondolhatod, hogy sokat fáradoztunk s lehet mondani némi sikerrel, mert eddig Egyeden s Höfleinon kívül az egész megyénk cholérától még ment. Azonban most látszik Hazánknak gyöngesége legjobban. Mint egy eldarabolt test alig mozog s csak haldoklik, ha legkisebb baj éri. Se pénz, se Egyetértés, se engedelmesség stb., hanem annál több parancsoló, projectáns, maga feje szerint élő stb. Ebből mi lesz, azt tudja az Isten, s ha az nem segít, honunknak sorsa igen kaján leendő, mert valóban homi intelligentiánk fölötte sokat segíteni nem fog. Azonban minden reménységem még el nem múlt, s lehet, hogy épen az, a mi az országot végveszélybe hozni látszik, előmenetelének legfőbb oka fog lenni, mert nem lehetetlen, sőt hihető, hogy a cholera, dosiáda s ebből eredő panica vén Pedantainkat s rosdás Rabulistáinkat fölébredésre, józan látásra, concessiókra stb. bírandják. Még van idő mindenre, de nekem úgy látszik, már hosszúra kimérve többé nincs, s ha legközelebről nem teszünk egyet s mást, bizonyos, hogy a cséplő, kasza, balta stb. fog tenni, s nem csak azt, a mit kell, hanem azon túl is eleget!

Pál bátyám egész házi népével Genfi tóhoz közel fekvő régi várba vonódott, Lajos mindenestül Ischlben van. Mind a kettő lamentábilis leveleket ír, és a képzelettől kínoztatván, jobban retteg mint mi, de visszajöni nem mer. Esterházy Mihály Talloson szorult, azt írja, nem sokára Bécsbe indul, és a 21 napi contumaciát akkor akarja kiállani, mikor még a hideg be nem áll! — Sándor Schweitzba futott. Károlyi György már alkalmasint Pesten lesz; ezen ment által, három napot itt töltvén. K. Lajos Ischlben van, s szegény magát fölötte nevet-

ségessé tette; mint Administrator nagy hangon hirdette, mit fog ő tenni megyéjében, — igen köpdöste markát, s aztán nyakra-főre Triestbe futott, most Ischlben ül. Andrásstól ezekben a napokban vettem levelet augusztus 23-án írtat. Még akkor jól volt. — Pestről keveset hallok, mi lesz a Tudós Társaságból, Casinóból, Versfutásból, azt nem tudom; de még azt sem, magam mit teendek. A hazából, míg a veszélyek nem csillapodnak vagy legalább pihennek, nem megyek — sőt azt hiszem, jószágaimat megtekintvén, december táján Pesten fogok lenni. Most is lerándultam volna, legalább néhány napra, de megyénk 10 napi contumaciát állított s ekép nem tudnék ide többé visszajöni, a mi nagy baj volna, mert ily esetek közt falu helyen lakni, akár ki mit mond, még is legkellemetesb. Ha azt tekintjük: mennyi történt csak három hónap lefolyta alatt, úgy hiszem november, decemberig többet fogunk tudni. Hazánknak, a nagy közönségnek, törvényes Fejedelmünknek most van idő szolgálni, most vagy soha sem! Országgyűlési legsürgetőbb szükséginkhez való stb. Mind ezekről értekezni kellene. Kérlek írjál; tudom, hogy jelenléted jószágidon s Erdélyben fölötte hasznos, de oly egy embert, mint Téged nem egy táj, nem egy vidék, hanem az egész Ország jóvolta illeti: most van idő megmutatni, hogy a független gondolkozók, s cselekvők a hív jobbagyságnak érzelmit is jobban ki tudják practice fejteni, mint mind azon hiábavaló Igenesek s félénk fejhajtók, kik abban helyeztetik legfőképp a Fejedelemhez való hívségöket, ha a dolgok valódi mibenlétét titkolják, csak kellemetéseket mondanak, és így a legigazságosb Fejdelmet is oly helyzetbe teszik, melyben a dolgok valódi fekvését nem ismervén, a legbölcsebb is csak balúl s igazságtalanúl ítélhet. Az Ország pedig végre is át fogja látni, hogy nem a hízelkedők s nem azok, kik buta hevökben azt kiáltják «Nincs cholera, nincs mitől félni, boldog a köznép stb.» szolgálják a hont becsületesen, hanem a kik azt mondják, «van cholera», de azt gátolják is, «lesznek zendülések», de annak elejét venni törekednek, «égbekiáltó sok privilegiálnak kegyetlensége», de a törvények józanabb kifejtését eszközölni törekednek.

Nincs magamról nagy ideám, de ha a többieknek velünk

egy rendűeknek nyomorúltságait átgondolom, kezdek magamban bízni. Rajtad s rajtam a sor, hazánkat boldogítani. Nem vesződöm én többé kirekesztően a Casinóval, Versenyfutással stb., nagyobb tárgy van előttünk. Értekeznünk kell. Intézd dolgaikat kérlek, hogy hosszab időre jövő télen Pestre jöhessél; én, ha jössz, bizonyosan ott leszek. Legyen szent barátságunk nagy, merész, s nemes tettek által dicsőítve.

Lenyesik szárnyamat, lábamon járok; levágják lábaimat, kezemen fogok járni; kiszakítják kezeimet, hason fogok mászni. Csak használhassak. (1832.)

Különös! Erőt, tehetséget, hivatást érzek magamban arra, hogy az embereket hazámban újjá teremtem, — holott senki sem vezette oly rosszul saját hajóját, mint én. Tout m'a manqué, et ce qui ne m'a pas manqué, était mauvais, mal! ¹ (Londonban, 1832.)

Magna Charta és Bulla Aurea, úgyszólván, egy agyból jöttek ki. Anglia folyvást fejlődött; Magyarország pedig hátra maradt!

Azt hiszik a pénz teszi az angolt azzá, a mi. Nos, vegyétek el a pénzt az angoltól, de hagyjátok meg értelmiségét; s viszont adjatok pénzt a magyarnak, de hagyjátok meg ostobaságában: minden a régiben fog maradni.

Szabadság a legbiztosb alap. Egy nemzetnek érettnnek kell lenni. E nélkül a zavart eszmék csak egy nagy szerencsétlenség.

Mily nagy következése van a közszorgalomra és így közérkölsre, s így a közboldogságra azon szomjnak, melyet sokan éreznek, de némileg, ha a legnagyobb fáradsággal is, sokan ki is elégítenek: sorsukat, állapotjukat javítani, — azaz több saequivalenst, pénzt, szerezni, melylyel ismét jobb házra, csinosh

¹ Mindenben kudarczot vallottam, s a miben nem, az rossz volt!

öltözetre, könyvekre, útasásra, s ekkép jobb és tökéletesb nevelésre, felebaráti jótéteményekre, hazai dolgokra, az egész emberiségnek javára lehet fordítani! Igen szép s interessant az egész erőművet ismerni, hogy esik egy fog a láncszembe, stb. stb. Ehhez nagy studium kell.

Én egy egész systemát akartam; de szárnyam szegve, — most ismét csak darabokban!.. Ez hazafiúi kötelesség. Ha nagyban nem lehet, kicsiben kell dolgozni. Ha a kérőt, — a ki csak a hon boldogságáért esedez, a kapunál kizárják, jelenjen meg az ablaknál; ha azon kidobják, toppanjon be a kályhánál.

A. Mily rossz házuk van, mily nedves, — ej be volna most a pénz. B. Bizony gyermekinket is csak nevelni kellene, útasásra stb. egy kis pénz be jó volna. C. Mily jó volna egy kórházat építeni, egy hidat, országházat, akadémiákat, a Dunát görögölni, stb. De nincs pénz!

Pérez kell tehát!

Az, hogy a fekete könyvbe be vagyok írva, olyan bizonyos, mint hogy apám benne volt Lipót alatt. Szolgálatban maradásom hasonlít ama közkatoná sorsához, a ki egy utolsó leczkét vett a szépirásban a kivégeztetése előtti estén. (1825.)

Ha ott hagyom a szolgálatot, valjon megkapom-e az engedélyt, hogy Amerikába utazhassam? Mezey azt mondja, mindenki carbonarinak fog tartani, mert oly jelentékeny birtokom van. Szép dolog! Mentől gazdagabb valaki, annál jobban le van kötve. A ki szabad akar lenni, annak semmije se legyen, csak tehetsége, egészsége, férfiasága és szerencséje.

Nincs megállapodás, minden megy előre vagy hátra. Benne él minden polgár az államban, ki nem vonhatja magát: tehát mindegyik vagy árt vagy használ a közügynek. Az ország előtt még egy koldús se közömbös.

Mérey megtartotta szavát s beszélt M—chel úti (amerikai) terveimről. M. e szándékomat nagyon bizarrnak tartja, de kivihetetlennek nem. Minap Gr. Tininek azt mondta rólam: «Il a

beaucoup d'esprit et d'amabilité, mais aussi un terrible coup de hache.» ¹

Metternichnek 1822. boldog újévet kíván. Ez kérdi, hol fogja ezt az évet tölteni. Sz. útlevelet kér külföldre. M. szívesen megígéri, s hozzá teszi, hogy mindenütt jobb lesz neki, mint itt. Ez Sz—t szörnyen meglepte. — Legalább jobb, — felelt mégis reá, — mint az ezredemnél.

Br. kérdi, miért nem alkalmaztatom magam a diplomatiánál, t. i. elegendő ravasznak tart. Én. Először, már többet éltem, semhogy nálamnál ostobább emberektől most tanuljam egy unalmas ügyvezetésnek unalmas routineját. Két évi bókólás hókolás után oda tennének Carlsruhébe vagy Stuttgartba, vagy más helyre, hol még halva se szeretnék lenni, nevetséges fizetéssel. S aztán, miután saját vagyonom nagy részét eltékoznám, hogy a császár házi ügyeit jól vezesse, általános ki-nevettetés lenne a jutalmam. Ha erszényemet zárva tartom a követ előtt, minden követtársa szemében egy botránykő vagy épen céltáblájok lennék. — Végre az én nézeteim épen középen vannak az ultraismus és a carbonarismus között, úgy hogy, mint becsületes ember sem az egyik sem a másik párttal nem tarthatnék.

Wesselényi nagyon indulatos az udvar ellen; én — a rendek férfiatlansága miatt vagyok indulatos. (1826.)

Meggyőződés, hogy az emberi ismeretek haladásának nincs határa. Il n'y a rien, qui puisse arreter desormais la civilisation. ²

A magyarok nyavalája, hogy mindig kérnek, — hol egy címet, hol egy rendjelt, stb.

¹ Szellemes és szeretetreméltó, de szörnyű hóbotos.

² Semmi sem állhat többé útjába a polgárosodásnak.

Milyen kevesen tudják, mi egy constitutió!

28-án meghalt az öreg Z. Pozsonyban minden ember örül rajta, úgy szintén az egész országban. Nagy csapás az emberek, s főleg egy egész ország gyűlöletét vonni magára. Megérdemelte-e? Isten tudja!

Balsors teszi nagygyá az embert: fájdalom nemesíti a lelket.

Szabad országokban, egyes emberek közt kevesebb extravagans van, mint elnyomott országokban.

Angliában a parlament reformokkal foglalkozik; nálunk — az alkotmány fentartásával!

Egy olyan ember, a ki mindig józan, mérsékelt és tud hallgatni, — előbb utóbb nagy felsőbbbségre fog szert tenni kortársai fölött.

Mentül tovább tart az országgyűlés, (1825) annál inkább meggyőződöm, hogy minékünk magyaroknak nincs szabadságunk, hanem csak kiváltságaink vannak.

Mon temps, mes talents, ma fortune sont à ma patrie. ¹

Napról napra nagyobb megvetést érzek az emberek iránt, s büszkébben érzem önbecsemet. De szeretem magamat rosszabbnak is mutatni, mert kimondhatatlan élvezetet találok abban, hogy olyan emberek, a kiket megvetek, nem értenek. Sejttem, hogy minden sikerülni fog, a mit kezdek, de nem mindjárt s látszóang nem általam!

A Metternich rendszerének az ő halálával vége lesz. Az én rendszerem csak azután fog kezdődni.

¹ Hazámé időm, tehetségem, vagyonom.

Fejedelmek közt a barátság néha vétek. Minden uralkodónak legelőbb saját népe boldogságát kell szíven viselnie, még ha az szomszédainak kárára volna is. Egy királynak nem szabad cosmopolitának lenni.

P. megye Wesselényi Gyseptárát nem akarja elfogadni, mert a végén neve előtt nem állott ez: «alázatos szolgájuk.» — !!

Nemzetek sorsa hasonlít az egyes emberéhez az életkor fejlődési stadiumaira nézve. Csakhogy egy nemzet gyermekkora vagy kamasz-évei tarthatnak 300 évig. Szeretném tudni, mi magyarok, hány évesek vagyunk már.

Ha azt hallom valakitől, minékünk, vagy a mi helyzetünkben elég jó ez is, az is, azt mindig jól meg szeretném verni, hogy észre hozzam. De hasztalan fáradság volna, mert a ki nem érzi saját bensejében, csontvelejében az ő nemességét, előkelőségét, az valóban nem is bírja azt, s azon nem lehet segíteni.

Ha egy angol egy magyarnak szolgálatába áll, az olyan anomalia, mintha p. o. egy ős german egy rómaít fogadott volna szolgálatába.

Mikor Filangieri Párisban egy katonai nevelő intézetben volt, Napoleon gyakran elnézett oda, s szerette a növendékeket többféle tantárgyakból, főleg a mathesisből, kikérdezgetni. Egy alkalommal ezt mondá nekik: «Une volonté forte triomphe de tout, — d'abord c'est le secret de ma vie». ¹

Minálunk mindent elérhet az ember, ha okos és béketűrő, ha élni tud, ha sokáig él, jól sürget és fizet.

Az osztrák katonai nevelő intézetek igen jók. De minő anomalia! Az intézetben a fiút becsületézésre tanítják, s testi

¹ Erős akarat mindent legyőz. Ez a titka az én életemnek is.

büntetésnek, — lopást kivéve, — nincs helye. Már most akár kitűnő, akár középszerű vagy rossz tanuló volt, a tanfolyam bevégeztével mint közlegényt sorozzák be, s közvetlen a káplárbot alá helyezik.

Soha sincs az ember úgy lealázva, mint mikor valamely nagy úrnak előszobájában kell várakoznia. S mégis ritka nagy ember kerülhette ezt el...!

Admiral Blake mondása: «It is our duty to fight for our country, into what ever hands the government may fall». ¹

Z. Manóné (Str. Sarolta) egy őszinte nyilatkozata: «Vous avez mal joué votre politique. Vous étiez le roi, le dieu, enfin tout en Hongrie. Même l'Angleterre vous a admiré. A présent vous n'êtes rien! Chez Metternich on a montré avec les doigts sur vous: Voyez le fier 'hongrois! Quand l'Autriche a voulu, il a tout de suite mordu à l'amorce.» ² (1847.)

Zsedényi Apponyinak: Az ellenzék attól tart, hogy ha önnek compact többsége lesz, akkor mindent ad libitum keresztül fog vitetni. Erre Apponyi: Ebben voltakép igazok van. (1847.)

¹ Szolgálnunk kell hazánknak, bárminő kezekbe jusson is annak kormánya.

² Rossz politikát követett ön. Istenítették önt itthon, bámulta még Anglia is, s most semmi! Metternichnél ujjal mutattak önre, hogy íme ez a büszke magyar horogra került, mihelyt akarták.

BÖLCSELET.

A henyeség minden bűn kezdete, egyes embernél s egész nemzeteknél.

Visszamegyünk az Inquisitio idejébe, s egész philoso-
phiánk egy százévvvel hátra esik. (Fesl Mihály egyháztörténet
tanára elzáratása alkalmából.)

Zoroaster tantélei (Széchenyi észrevételeivel).

Keresd fel, a ki téged elűz.	Sz. Unalmas és együgyü.
Adj annak, a ki tőled elvett.	— Felesleges jószívűség.
Bocsáss meg annak, a ki megbánt.	— Az erény diadalma.
Tégy jót mindenkivel.	— Akeresztyénség alapelve.
Ne vitatkozzál tudatlanokkal.	— Az életbölcseiség alapelve, de a mely ellen oly sokszor vétettem életemben!

Az élet legfőbb törvénye: akarni vagy nem akarni, egyre megy.

Én majdnem mindig rosszul érzem magam, csak ritkán tűrhetően, s egészen jól tán sohasem. Mozognom, hajszolódnom kell, hogy boldog legyek. — Oh, mily sok kell nekem ahhoz, hogy jól menjen a dolgom. Ez bizonynyal nagy eltérés az igazi boldogság útjáról.

Lángelmék (Meister-naturen) azok, a kik a népek szokásai-
ban, eszméikben, vallásos meggyőződésükben, életmódjukban
vagy ízlésökben valami nagy átalakulást idéznek elő. Életemben
ezeket ismertem ilyeneknek : Napoleon, Rossini, Congrève, Lord
Byron, Washington.

Sok dolgot azért nem tanultam meg életemben, mert szé-
gyenlettem bevallani, hogy még nem tudom. Sokan járnak úgy.

Sir Henry bálján Metternich hg óra hosszat magyarázgatja
Sz-nek, hogy neki ifjúkorában minden kigondolható tanítói vol-
tak. De tudni és ismerni (connaître et savoir) két különböző
dolog; s ő ismerni akar mindent.

Legtöbb ember megelégszik azzal, ha véleményét egyszer
elmondhatta. Némelyik újra elmondja azt. Legkevesebb folytatja
józan kitartással s bátorsággal azt, a mit célba vett. — Nem
kellene oly könnyen a véletlenre bízni magunkat. (1825.)

A nemességnek többlet kellene adni a physicali nevelésre, a
test kellő kiképzésére. Napjainkban egy jól megtermett inas, a
ki kénytelen egy decrepit urat szolgálni, bizonyynyal azt fogja
gondolni magában, hogy voltakép, ő a természet ura. — Én
sokat tartok a nemességre, de csak ha erkölcsileg és physice
meg tudja magát a pórnéptől különböztetni.

Nem jó volna, ha a széles olasz ágyakkal egyuttal az ola-
szok elpuhult erkölceiket is elfogadnók. Il ne faut imiter que
le beau et le bon ; mais généralement c'est le contraire. ¹

Tetszem sokszor azoknak, a kik személyesen nem ismer-
nek, — aztán nagyon veszítek azok előtt, a kik látnak s felüle-

¹ Csak a szépet és jót kell utánozni ; de többnyire az ellenkező tör-
ténik.

tesen ismerkednek meg velem, — de néha újra megnyerem őket, ha lelkembe pillanthatnak.

Az ambitio borzasztó valami. Ha nem tudjuk elnyomni, sem kielégíteni, örülésre visz.

A legkisebb ázalékférgek a legcsunyábbak is. Minden, a mi nagyobb és erősebb, azon arányban szebb és magasztosabb.

A munkásság, — lelki és testi, — az egyedüli, a mi az emberi boldogság legmagasb fokához vezethet bennünket. Egészség, gazdagság, rang, szóval mit az emberek kívánandó és irigylésre méltónak tartanak, távolról sem elegendők arra, hogy szerencsénket állandóan megalapítsák: mindezek betöltetlen nagy űrt hagynak életünkben.

A kiknek életök oly csendes lefolyású, hogy soha se jöhetnek az önmagukkal való meghasonlás lehetőségébe, a kik szerencsésb viszonyok közt születtek s azokban meg is maradtak: vajha soha se ítélnék el egyhirtelenében azokat, a kiket mostoha sorsuk folyvást szorongat! Bizony megbánhatják még igaztalanságukat.

Vannak emberek a kik helyesnek találják, vagy legalább nem vétkes dolognak, ha a közjóért épen soha semmit se tesznek, ha másokat elrágalmaznak, ha gyermekeik neveltetéséről nem gondoskodnak, szegényeknek semmit sem adnak, stb. stb. azonban a világért sem tennék azt, hogy selyem harisnyát, finom ruhát viseljenek, ludmáj-pástétomot egyenek s pezsgőt igyanak, — mindezt nagy véteknek tartván.

Egy férfi, hogy olyanná legyen, a milyennek lenni kell, ritkán érik meg teljesen. Némely országokban bizony soha sem. Úgy mint némely vidéken általában, avagy egy magában a tölgyfa nem diszlik, hanem görbe lesz és elcsenevész: úgy a legtöbb férfi is, legszebb idejében már kész aggastyán. Egészséges tölgyerdők vannak; de egészséges népek nincsenek.

Mit nyugtalanítja az embert, hogy eszméjét nem tudja a tárgyhoz kötni, hogy az élvezet kezében elpárolog, hogy vágyai mindig későn teljesülnek, s hogy minden a mit elért, soha sem tesz szívére olyan hatást, minőt vágyódása a távolban sejtetett vele. A sors a költőt, mint egy istent, mindezekon felül emelte.

Az ember többnyire nagyon vonakodik azt a bolondot, a melyet szívében ápolgat, útnak bocsátani, bevallani egy nagy hibáját, s elismerni egy igazságot, a mely kétségbe ejti.

Elhatároztam magamban, hogy az emberek beszédeit egy becsületes embernek nem kell igen nagyba venni, — habár a közönség rendesen igazságosan ítél; de mindig lelkiismeretét kell követnie, akármi legyen belőle.

Ha az ember múltjára nem szívesen gondol, ha jelenét és jövőjét elrontotta, úgy sem marad más hátra a beteg lélek gyógyulására, mint a legnagyobb lelkiesméretesség a legcsekélyebb dolgokban is. Mert csak a szív tisztasága gyógyíthatja meg a beteg kedélyt: minden más, akármi légyen, szórakozás és élvezet, ott nem segíthet.

Némely emberben meg van minden tulajdon ahoz, hogy mások fölött kitünő legyen, s mégis homályban marad. Bal csillagzat!

Az életben a való soha sem nyújt élvezetet. A boldogság titka a lélek tükrében rejlik, melyben minden visszaverődik... Ha ez egyszer eltörött, vége mindennek.

Miért van, hogy a bűnre csábítani, az erényre rábeszélni szokás az embert?

A reánk ható benyomások ritkán oly erősek, s a mi szenvedélyeink sem oly tüzesek, hogy egy pillanat alatt úgy átalakíthassák lelkünket miszerint évek hosszú során át egyformán jók vagy rosszak maradjunk; hanem lassanként, mintegy észrevét-

lentül, vezettetünk a rosszra úgy mint a jóra. Sok tapasztalás kell, sok viszontagság ahoz, hogy megbízható jó emberekké vagy tökéletes gazemberekké válhassunk.

Sok ember minden terv nélkül tölti el egész életét. Sors és körülmények majd az erény, majd a bűn útjára terelik. Vannak, a kik éltek végeztéljáról sejtelemmel bírnak, a nélkül hogy magoknak bevallhatnák azt. De ezek száma amazokéhoz képest csekély; fájdalom, a legtöbb ember, rang és vallás különbsége nélkül, elpocsékolja életét.

Mentül magasabb születésű valaki, annál több kényelem és élvezet, valamint nagyobb veszélyek és kísértések is veszik körül, s mily nagy felelősség!

Az ember, ha egyszer közönyössegeből fölrázzák minden túlzásra hajlandó s csak kevesen fogják föl helyzetöket hidegen, elfogulatlanul helyesen. De a szív jósága, a becsületes iparkodás, s az erkölcsök egyszerűsége — minden állásban, s minden hitvallásnál, — az egyedüli biztos alapot nyújtja s minden egyesnek megjelöli a követendő irányt.

Az anyatejjel beszitt előítéletek miatt sokaknak nem eshetik le a hályog a szemökről; ritkának van annyi lelki ereje, hogy az első nevelés lánczait széttörje. (1819.)

Mily nagy szerencse, ha valakinek olyan szülői vannak, hogy szívesen választaná őket barátjainak, tanácsadóinak s társalgóinak, ha az előtt soha sem ismerte volna őket.

Ki oly boldog, hogy mitse kívánna feledni? s nem letté tenni?

Láttam már hogy régi jó barátok, testvérek, szerelmesek, hitvestársak, valamely harmadik személynek véletlenül vagy készakarva, közéjük vegyülése folytán, egymás közötti viszonyaikban egészen megváltoztak.

Egy nemes ember se kereskedő, se bérlő nem lesz.

Sejtelmem van arról, hogy idővel csupán számokkal fognak írni az emberek, s így az írott betű minden népnél s minden korra nézve egy s ugyanaz marad.

«On passe la moitié de sa vie a faire de betises, et l'autre moitié à les réparer.» ¹

Salamon példabeszédeit olvasom; de biz' Isten nem leszek bölcsőbbé tőlük.

Negative is lehet vétkezni. Hallgatni, mikor beszélni kell, szintoly nagy hiba, mint beszélni, mikor inkább hallgatni kellett volna. (1825.)

M. O'donel azt mondja Napoleonról, «ce n'est pas un héros elegant». — Nem hiszem, hogy Socrates, Zeno, Epictet, Cato, Scipio valami nagyon fashionable urak lettek volna. Mily kis-szerű felfogás! mily előítéletek! Ezek az emberek egy Franklint, Washingtonot nem fognak elegansoknak tartani, Bolívárt sem, egyéb azért, hogy a párisi boulevardokon a hölgyek egyszer à la Bolívar kalapokat viseltek.

A ki nem tud gonosz és kegyetlen lenni, az szelid és erényes sem lehet. Tud az szeretni, a ki nem tud gyűlölni?

Miért történik minden sokkal inkább rosszul és ügyetlenül, mint jól és helyesen? *Felelet*: Mert valamit rosszul tenni ezer

¹ Életünk egyik felét bolondságok elkövetésével töltjük el, másik felét azok helyrehozásával.

és millió mód van, míg ellenben helyesen tenni csak egy módon lehet.

Bűnösnek lenni könnyű; erényesnek nehéz. A bűnnek ezer változata van; míg az erény igen egyszerű.

A természetnek legnagyobb ellensége a kultura; legnagyobb tökéletesítője a halál! ¹

Vaut mieux faire rien, que faire des riens. ²

¹ A nápolyi katakombák benyomása alatt.

² Jobb semmit sem tenni, mint semmiségeket csinálni.

N Ő K.

A nőnemről különböző országokban nagyon különböző fogalmak uralkodnak. Pl. a török azt képzei, hogy az asszonyi lény egyedül csak az ő buja kéjeinek szolgája, s erősen hiszi, hogy egyébre nincs teremtve. Máshol az ember, noha el nem feledi gyermekeket nemzeni vele, főleg házának rendbentartása végett vesz nőt. A tökéletes ember nem érzéki játékot fog látni a nőben, hanem egy hű élettársat, a ki nélkül minden dolga csak félszeg s ő a földi lét lehető tökéletes fokát el nem érheti. Azért is a török egy gyönyörre termett testet fog legtöbbször becsülni, míg pl. Stiriában egy leány, a ki jól tud főzni, biztos lehet arról, hogy derék férjet kap, s egy stájer ifju szívét meg fogja hódítani. De az az ember, a ki érzékeit salaktól tisztán tartja s a nőket az őket megillető polczra helyezi, mindennek előtt a lelki tulajdonokat fogja keresni.

De melyik férfi olyan tökéletes, hogy ne érezné néha töröknek magát? s nincsenek-e oly nők, a kikkel épen másképp mint törökösön bánni se lehet?!...

Egy nő soha sem oly romlott, hogy ne kívánna a csábított lenni.

Egy öreg úr, kiről tudva van, hogy fiatal korában sok asszony volt szerelmes belé, mindig némi tekintélyben fog állani.

Még a legdurvább paraszt is egészen másképp fogja viselni magát nők jelenlétében, mint csupa férfiak közt.

Nők tudományban s művészetben soha sem vihetik a közepszerúségen fölül. Toll és kard a férfit illeti, úgy mint a nőt bölcső és háztartás. Ha bármelyik a másiknak dolgába elegyedik, meghamisítja a természetet.

Amor non raggiona, e si raggiona, più non è amor! ¹

Egy nővel élni, a ki csak kegyelemből ment hozzá az emberhez. «O Schande wo ist deine Röthe? O Blut, wo bleibt deine Wallung?»

Sz. egy nőnek: Ön egész valómat betölti, s ha önre gondolok, minden szépre, jóra és nagyra lelkesülök.

Az felel: Ha ez igaz, úgy annak oka nem én vagyok, hanem azon ima, melylyel naponként az éghez az ön boldogságáért folyamodom.

(A nőkről.) Legfőbb földi rendeltetésök: gyermekeket szülni és fölnevelni. A mely nőnek nincs gyermeke, az ép oly tökéletlen, mint az a férfi, a ki az államnak semmi közvetlen szolgálatot se tesz.

Nem ismerek borzasztóbbat, mint a szerelmi mámorból való kijózanodást, s fölismerését annak, a kit érdemetlenül szerettünk.

A szerelem egy köd, mely az epedők fohászaiból támad. Ha kitisztúl, tűzként fénylik az imádott szemében; ha érzéketlen marad ez, úgy tó lesz belőle, melyet könnyek alkotnak.

Kövesd tanácsom: feledd el, hogy reá kell gondolnod. Oh, taníts meg inkább, hogy gondolkodni elfeledjek.

Boldogságom tesz nyomorúlttá.

¹ A szerelem nem okoskodik, s ha igen, nem az többé.

Minden költemény, melyet Ön szíve mélyében átérez, voltaképp az öné. Boldog az a költő, s legédesb jutalmát vette, a ki a nőket tudja érdekelni.

Látunk sokszor oly tüneményszerű lényeket, a melyek sokkaljobbak és tökéletesbek, semhogy egy férfilángra gyűjthetnák. Ezeket a szerelem mindig boldogtalanná teszi. Az ő szívében egy szentebb tűz lobog, melyet az emberek nem értenek meg, s végre kialszik az, mint a lámpa, melynek olaja nincs. Az ily kedves alakokat sokszor ama nemtőkhez hasonlítom, a kik magasb sphaerákban lebegnek, s a kiknek szívék annyira fáj az emberi nyomor miatt. Ők az emberiség közvetítői Istennél; s minthogy ők is elesnek, akkor emberi alakot vesznek föl, hogy mint kisdetek menjenek ismét vissza örök hazájokba: vagy ha felnőnek is érettebb korig, a világ iránt egészen idegenek maradnak. Oly szülők vannak, a kikhez semmiben se hasonlítanak, oly viszonyokba jönnek, a melyekbe sehogy se találják bele magokat, s egész életpályájok előttünk közönséges emberek előtt mivelhogy nem értjük őket, a rendetlenségök egy sorozatának látszik.

V. hercegnő ellenben igazi Éva leánya, s én azt hiszem, hogy karjai közt a mulandóságot s az érzékek elhalását teljes mértékben kell éreznünk!

Egy nő, ki nem hisz sem Istenben, sem ördögben, minden rosszra képes.

Félek a mérges nőktől, főleg, ha csunyak.

V E G Y E S.

(*Rückert.*) A római és a görög államférfiak a nepet mindenféle képtelen és aljas vallásos fogalmakkal és szokásokkal ámították, hogy céljaikra felhasználhassák; de ezek csalásait és csel-fogásaikat sokkal nemesebb s magasb neműnek tartom, mint a minőket Rückert úr az ő *Kranz der Zeit*-jében használ, hogy németjeit Franciaország ellen dühre, bosszúra ingerelje. Ugy vélném, Rückert úr nem oly tudatlan, se nem oly elfogult, hogy be ne látná, hogy száz porosz bursche nem ér föl egy-egy veteránjával a francia gárdának stb.

Párbaja Sz-nek elég volt. Nézete mégis az, hogy az «egy szerencsétlenség, melyet a míg a becsület engedi, ki kell kerülni».

Stipsics egy ízben Károly főhgnél így nyilatkozott. A közhuszárok nem igen szeretik a magyar tiszteket, mert az idegenek rendesen jobban bánnak velők. S aztán a magyar, ha egyszer katona, nem ismer földit, kész megölni saját apját, anyját.

Gr. Esterházy Vincze kérdi Wellington hget, valjon nem félt-e hogy a gyalogsága, mely csak hármassorban volt felállítva, a nélkül hogy négyszögge s nagy tömbekké alakulna, el fog tiportatni a lovasság által. *W.* Gondoltam arra Spanyolországban, hogy kettős sorba állítsam, mert tudom, hogy ez is elég; de, miután láttam, hogy a legénység csak a három sorban bízik, meghagytam úgy.

Ha lord Wellington, (teszi hozzá Sz.) mást semmit se

tett volna is, ama nyilatkozat *szelleme* már nagy hadvezérré teszi ötét. Azt jelenti, hogy a hadsereg érzületét ismeri s tiszteltben tartja, sőt felhasználja. — Ritka dolog!

1824. nov. Petersburgot nagy vízár pusztítja el s visszalöki egy száz évvel. «Nemesis! — Megboszulod a hypocrisist, Lengyelország lealáztatását, a görögök nyomorát!»

To be a poet, one must be in love, or miserable¹ (Petrarca. Dante.)

Stirbey 1842. Széchenynek: «Nous n'avons pas de sympathie avec la Russie, mais en comparaison de la Turquie, notre position actuelle est une republique». — «La Russie ou ira-t-elle?» «Les Dardanelles sont la clef de leur maison.» — ²

Ha nehéz egy nő szerelméről lemondani, úgy nem kevésbé fájdalmas érzés a Muzsák társaságából kiszakítani magát, s mintegy méltatlanná válni reájok.

Az *Anastase* cz. regényt egy évvel azelőtt kezdtem olvasni, sehogy sem tetszett. Metternich dicsérei előttem, újra előveszem, s vele együtt igen szellemes, tanulságos és mulattató olvasmánynak tartom. Mit nem tesz az elővélemény!

Tévedsz, ha azt hiszed, hogy egy színdarab, mely első adásakor egész lelkünket betölti, létrejöhet szaggatott s nagy nehezen kierőltetett órákban. A költőnek egészen magába kell mélyedni, s magát kedvencz tárgyaiba beleélnie.

A Houwald *Bild* cz. színdarabját egy Hr. bárónő a legmelegebben ajánlotta Sz.-nek. Ez nagy érdekléssel olvasta is,

¹ Hogy költő lehessen valaki, szerelmesnek kell lennie, vagy nagyon szerencsétlennek.

² Mi nem igen rokonszenvezünk Oroszországgal; de a török uralomhoz képest mégis most mintha köztársaságban élnénk. — Meddig fog menni Oroszország? — A Dardanellák az ő házának a kulcsa.

de nagyon meglepte, hogy a könyv, melyet a bárónő reá erőltetett, több helyen föl sem volt vágva. Mi sokszor történik ez!

Comtesse Luluval beszélget Sz. Ha Isten valakire azt a büntetést mérné reá, hogy valami méltatlan, utálatos lénybe legyen szerelmes, s ha azt üdvösségénél is jobban szeretné, noha jól látná és fölsmerné annak egész mivoltát: nem volna-e ez mellő regénytárgy? — Erre ő: «*Generalement vous avez de si bonnes idées, et surtout si originelles, que je suis étonnée de ce que vous n'avez jamais fait un petit conte.*»¹

On ne peut pas rendre un plus mauvais service à quelqu'un, que de rompre le charme qui le rend heureux.²

Habár sokkal jobb egy jó ügyet rosszul adni elő, semmint valamely hibás állítást jól védelmezni: mégis szép tulajdon az egy emberben, ha a jót szépen és könnyen fölfogható módon tudja előadni, és a legszárazabb igazságokat kellemessé és érdekessé tenni.

Ki bir oly műveltséggel, hogy fölényét mások irányában, néha kegyetlenül is, föl ne használja? Ki áll oly magosan, hogy ily nyomás sulyát fájdalmasan se érezze olykor?

Hányszor van, hogy a legrosszabb gazdáknak, a kiknek még a háztartásuk is pokoli, mégis bőven van pénzök; míg a legügyeseb oekonomusok, s kiknek házuk köre egészen rendben van, krida alá esnek. — Ha egyszer a kiadás felülmúlja a bevételt!...

¹ Ennek általában olyan jó eszméi vannak, s főleg, olyan eredetiek, hogy, csodálkoznom kell, miért nem írt soha legalább egy kis elbeszélést.

² Nem tehetünk valakinek rosszabb szolgálatot, mint ha megfosztjuk azon varázstól, mely boldoggá teszi.

S Z E M É L Y E S E K.

(*Flette alezredes tragédiája.*) Két nemes olasz családbeli ifju, Trevisóban, nyílt téren lapdáz. (II pallo.) A lapda véletlenül kétszer érinti az arra menő alezredest. Ez, azon gyanúból, hogy készakarva történt, rögtön elfogatja a két ifjút, s 25 botütéssel fenyteti meg. Az egyik e bántalom következtében, pár nap múlva meghal. Az ötödik napon az apjok, az életben maradott egyetlen fiával elmegy Flette lakására, elébe áll s egy szót se szólva lelövi őt. Flette azonnal összerogy s meghal, mit az öreg trevisói álló helyében nyugodtan bevá. Ez megtörténvén, a másik pisztolylyal saját fiát lövi le, így szólva: «te pedig fiam, a rajtad történt gyalázatot nem fogod túlélni». Aztán átadja magát a bíróságnak. — (E szomorú történetet Sz. Istvánnak, az atyja egy levélben adja tudtára. 1820.)

B. gróf mintegy központját képezi az utóbbi tiz év eseményeinek. Örököse volt ama B. tábornoknak, a kinek özvegye benmaradván a birtokban, nagyon sokáig talált élni. Föltünő volt akkor is a leendő örökös nagy nyugtalansága, mert ama nagynénjének egy hosszas, de halálos betegsége alatt 100 aranyat tűzött ki jutalmúl annak, a ki első fogná halála híret meghozni. E jutalmat dr. Sz. ütötte el. — A gróf aztán egy birkása leányát vette nőül, kit, mikor még, egyszer nyilvánosan megkorbácsoltatott. E nő atyja azonban megmaradt birkásnak, s nem egyszer kapott verést vagy a saját vagy menyecske leánya vétségeiért. A gróf

vagyon majd mind elfogyott, mert jövedelme alig volt elég-séges a sokféle pénzbeli kiegyenlítésekre, fájdalomdíjakra, miket általa bántalmazott egyéneknek kellett fizetnie. T. k. udvarában lehozott egy nemes embert s ötvenet veretett reá, miből főbenjáró per keletkezett, melyet öt ezer frttal kellett kiegyenlitenie. Fiát 23 éves koráig minden legkisebb nevelés nélkül hagyta felnőni, s mint meglett embert is többször megütölte, mit ez többnyire meg is érdemelt. Egyszer 25-öt vágatott reá, máskor a p. megyeház börtönébe adta be, hol egy évet vasban töltött. Apa és fiú egymással versenyeztek a rendetlen, kicsapongó, gyűlölködő életmódban, s egymás vetélytársai lettek egy s ugyanazon kéjhölgynél.

Az utolsó catastrophájok az volt, hogy az atya ismét meg akarta botoztatni fiát, de ez puskát ragadva beledupláz atyjába, s míg az összerogy, hideg vérrrel újra tölt, s reá tartva a haladókló fejére egy utolsó lövéssel szétrobbantja azt.

Az apagyilkos fiú elítéltetvén, kivégeztetett. Az asszonyok, kik lefejeztetésének tanúi voltak, kendőikkel fogták föl vérért, mint egy martyrét, s még a vértől pirosuló homokot is összekaparták s elhordták.

E sivár házban egy kis könyvtárt találtam, a legnagyobb rendetlenségben. Legtöbb könyv vallásos és erkölcsi tartalmú volt, igen sok imakönyv, mely meglehetősen használva is volt.— Talán érezték egy felső hatalom uralmát? Tán szabadulni igyekeztek tőle?

Gr. A. alezredest agyonlötte Sóos úr. Kitiltotta volt a házából, de az folytatta látogatásait s udvarlását nejenél.

A. teli volt adóssággal, beteges ember, neje kicsapongó, hat neveletlen gyermek. Találkozik egy ember a ki szívbe lövi, s egy percz alatt, mikor reá se gondol, jobb letre szenderíti. Azt az embert nem sajnálhatom. Sóos, az igaz, kemény elégtételt vett magának, s kap legalább tíz évet Munkácson.¹

¹ S. úr, mint magyar nemes, Werbőczy értelmében «in flagranti» czímcn minden büntetéstől fölmentetett.

(*Megyei élet.*) P. F. mint elnöke a Forisch-gyilkosságban kiküldött vizsgáló bizottságnak, sajátkezűleg agyba főbe veri a vádlottakat, s majd halálra botoztatja őket. Egy zsidó már meghalt, kit csak némi gyanú terhelt. — S ily emberek declamálnak szabadságról, alkotmányról?

Hogy csakugyan a gazda szeme hizlalja az ökröt, arról világosan meggyőződtem, mikor Eötvöst egy igazi lombardiai gazdaság élén láttam, a mely kezdetben alig 12 ezer frtot hozott be, s most 40 ezernél többet jövedelmez. ¹

1826. decz. 10. Wesselényit ott hagyja inasa, magával vive egy óráját, egy még ki nem fizetett 28 fl -os számla fejében. Nem állhatta ki tovább, annyit ütötte-verte, egy ízben tizenkét pofont adott neki egymásután, stb. Istenem, mennyire meghat az ilyen eset! A legigazságosabb embert annyira elragadhatja az indulat, hogy egy szegény becsületes fizkót (a ki kétségbeesésből részeges lett) akasztófára vihet.

S aztán beszélünk az emberiség emancipálásáról, szabadságról, liberalismusról, keresztyén böleseletről!

Én kevesebbet érő ember vagyok Wesselényinél. Minő igazságtalan lehetek még én, tudtomon kívül, ha az indulat elragad!

Beszélni fogok vele.

Egymást hibáinkra figyelmeztetni kötelességünk nekünk, a philosophia templáriusainak!

Bécsben Szinával alkudozik Csokonya végett. «Miért temesse el magát az ember ott ama durva, előítéletes nép között. Könnyebb egy főherczeggel beszélni, mint egy magyar nemessel. Magyarország meg van halva!» (A dús bankár szavai.)

¹ Az eredmény, hazánk akkori viszonyai közt, nem igazolta.

Deákról E. Nem lángész, kevés lendület és isteni szikra: de pompás okoskodó gép.¹

Széchenyinek egy barátnéja (kinek neve ki van törölve) 1842-ben azt mondja: Ön olyan, mint Sedliczky, — ismerem önt, opálként játszik minden színt: honszeretete nem egyéb hiuságnál.

Sz. Azt sem tudom, hol van a fejem. *Deák*. Nem nehéz megtalálni a fejét annak, a kinek, mint az öné, mindig helyén áll.

B. L. mondása: A királyoknak ott van a szurony, a népeknek a forradalom, hogy concessiókat kapjanak.

Sz. Politikai vétségért soha sem ontanék vért. *Teleki L.* Én igen; s a mellett nyugodtan aludnám. Sz. Nem hiszem. (1847.)

* Juliát (Bécsben) lekíséri a lépcsőn. Itt kéregetők ácsorognak. Nem tud nekik nyájas képet mutatni. «Ez nagy calamitás!» (1847.)

A. társaságában minden eszme elhal bennem. Vannak emberek, a kiknek társaságában az ember szíve kitágul, s minden nemesért, nagyért, — az erényért — lángra gyulad; vannak mások, kik az észre hatnak s képzeletünk körét szélesbítik. Zsidók közt végre zsidóvá leszünk, Chinában chinézerré. A törpe fenyő közt ritkán nyulik föl egy szál magasra, s ha igen, úgy magában áll, mindentől elhagyatva.

¹ Az ellenzéki szónokról mondotta ezt E. Széchenyi hamar fölismerte benne a nagytehetségű államférfiút s kereste barátságát.

Némelyek igazán nem érdemlik meg jó reputációjukat, p. o. E. M. Másoknál ellenkező az eset, — mint nálam! (Sz.)

L. K. hercegnőnek örülési rohama volt. Ez az öreg Zichy-nél szóba hozatván, Széchenyi: Elle avait la tête toujours faible. Metternich: Ce sont celles qui tournent le moins. ¹

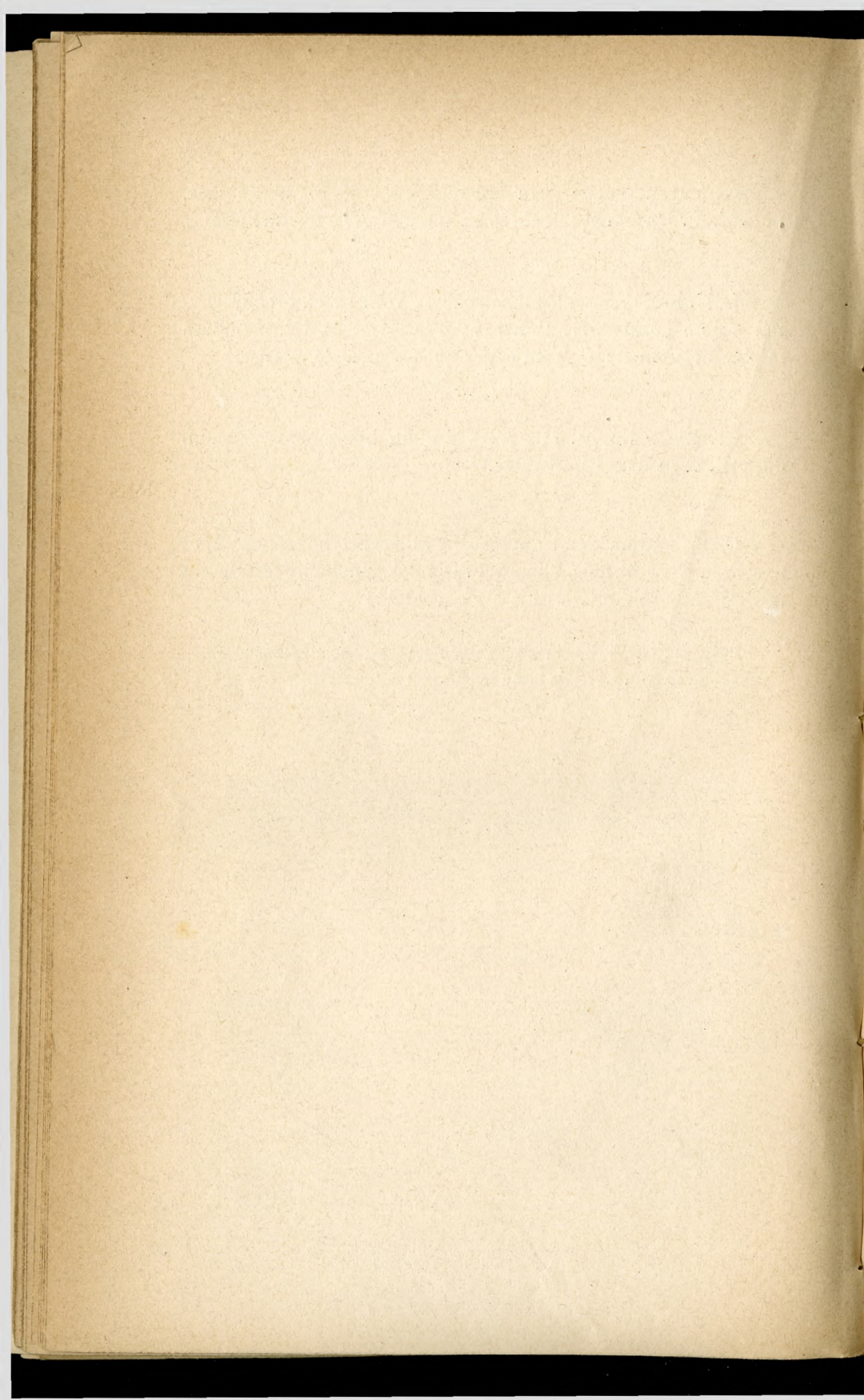
Gr. Zichy Eugén. «Ce n'est pas un homme de beaucoup d'esprit, mais d'un esprit juste.»²

Orczy Jenninek és leányainak egy leczkét adtam az angol nyelvből. Ott volt még Somssich. Oly sok tudomány és ismeret mellett annyira elmaradva, s oly egyoldalú!

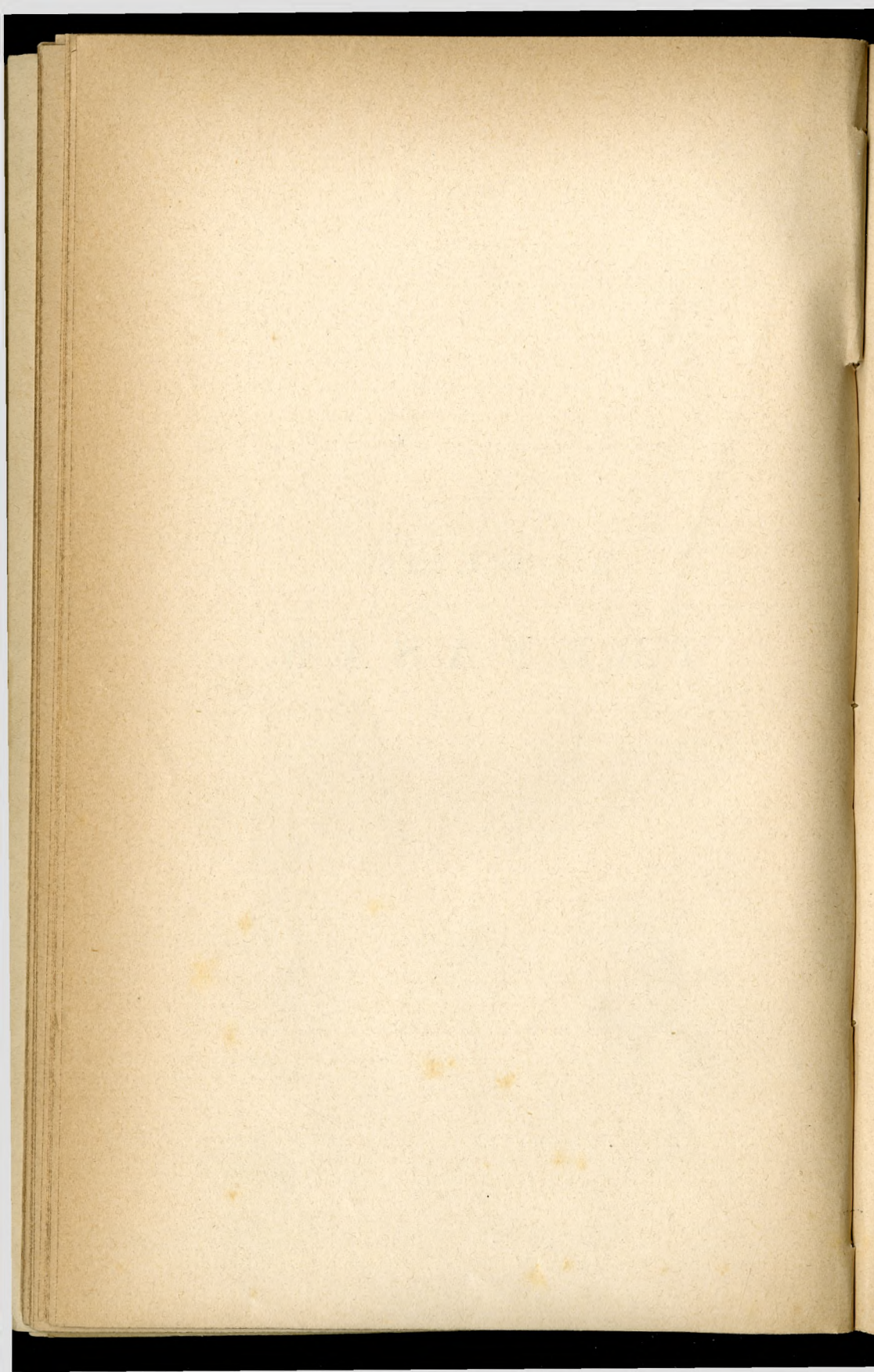
¹ Gyenge fejű volt. — Ép azok szoktak legkevésbé megalondulni.

² Nem nagyon eszes, de jőzan itéletű.

MÁSODIK RÉSZ.

T R É F Á S A K.

K Ö Z É L E T.

Anglia azt akarja, hogy azon a helyen, a hol Ausztria van, egy erős, s ott a hol Törökország van, egy ostoba nemzet lakják. Vajh mi lesz az én kedves hazámból egy évtized múlva? ¹

Xavér azt állítja, hogy a congressusnál nincs valami sokra szükség, csak egy kis „*ügyességre*“ és egy kis „*emberismeretre*“.

Spanyolországban a franciskánusok egész legiói voltak divatban, melyeket aztán Wellington szüntetett meg, mikor a hadsereg alatta állott, még pedig azért, mert minden «halt»-nál tobákolván, szippantásaikkal, hőréceléseikkel és köhögésükkel akkora lármát ütöttek, hogy közellétöket az ellenségnek mindig elárulták.

B. Baptiste, mikor Olaszországból hazajött, ezt Ruzofskához írt levelében így jelentette: «Je suis de retour, après avoir bien servi ma patrie.» ² stb.

Tettenborn az orosz czárt elnevezte minden fashionablek nagy mesterének.

Okt. 18-án 1814. részesültem legelőször azon kimondhatatlan szerencsében, hogy Antal főherczeg megszólított. A mint a lipcei csata évfordulója ünnepén Sándor császár suitejében lovagoltam, ő egészen haragosan így szólott hozzám: «Maradjon hátrább.»

¹ Ezt írta 1813-ban.

² Haza jöttem, mintán hazámnak jó szolgálatot tettem.

Trogoff azt mondta rólam Párisban: «Széchenyi m'a fait chérir l'ignorance». ¹

Mikor Napoleon Montamearnál kissé megpaskolt bennünket, meglehetősen rendetlenségben huzódtunk vissza, de az ellenség nem üldözött. Én Steigentetsch mellett lovagoltam bús hangelatban, mert megint oly sok szép reményt szétfoszlani láttam. Míg javában beszélgetünk, Konstantin nagyhg. suhan el mellettünk. «Nézze,» úgymond Steigentetsch, megfogva karomat, — «ez az egyetlen, a ki nem hosszú orral távozik innét.» ²

Franciaországban egy kalauz, a ki két napon át Sándor császárral az egész környéket megismertette, egy parasztnak, a ki szintén a kísérethez volt rendelve, így mutatta be a császárt. Megfogta kezénél fogva s a paraszt elé állítva őt, így szólt: «ime megmutatom neked az orosz császárt, az pedig odalent, az a potrohos: Schwarzenberg herceg».

Egy másik kalauz két aranyat kapott Schwarzenbergtól, melyet Paar John fizetett ki neki. Ez aztán több kérdést intézett hozzá, azt is, valjon tudja-e ki volt az, a kit vezetett. «Nem», felelt. — «Hát az a tábornagy volt.» — «Úgy» felelt a paraszt, «mindjárt gondoltam, hogy valami jámbor ördög lehetett» (un bon diable).

Wartensleben grófnak elbeszéltem, mily szépen védte magát a feucrampensise-i affairénél Partod tábornok, s hogy mikor Sándor császár azt kérdezte tőle miért nem adta meg előbb magát, holott látta, hogy divisióját semmikép sem mentheti meg, ő azzal felelt: «je suis soldat, et je suis francais.» Erre Wr. Eugen azt az észrevételt tette: «De hol is léteznék egy olyan hunczfut tábornok a ki megadná magát, a míg olyan *kutya közembere* csak egy is él».

¹ Széchenyi megkedveltette velem a tudatlanságot.

² Az ismeretes családi vonásra, a pisze orra vonatkozik.

³ Katona vagyok és francia.

Egy osztrák tábornok megholondult, mert a Lipótrendet, melyre mégis érdemesnek tartá magát, meg nem kaphatta: s mi legkülönösebb, az ő őrjöngése nem mélabús volt, hanem kicsapongó vidámságú. Tulajdonkép valakivel, a kinek az életben más semmi derült kilátása nincs, alig történhetik valami vígabb, vagy (hogy is jön ez a kifejezés tollamra) valami kellemesebb, mint ha e példa után, mely úgy hallom, folyvást rendszeren ismétlődik, elesik ama magasztos kitüntetéstől.

Sándor czárnak nem jutott hamar eszébe, m által lett híres emberré Sidney Smith, és megkérdezte Uwarowot, a ki, mint igen tudós orosz úr azonnal kész volt a felelettel «ez az, mondá, a ki bevette Jeanne d'Arc-ot» (Jean d'Acres helyett.)

Mikor testvéremmel Nápolyba valék utazandó, Karolin egyedül maradt honn. A porosz király azt kérdezte tőle, ki fogja az alatt a provisorius kormányzatot vinni fölötte. Rögtön ezt a jó feleletet adta reá: «nem vagyok én provincia, hogy nálam ily rendszabályt mernének alkalmazásba venni». Megjegyzendő, hogy ép' akkor a kongressuson igen sokat vitáztak Szászthon sorsa fölött stb.

A szerencsétlen Ágoston porosz lgnek az a szenvedélye, hogy minden szép nőnek bemutatattja magát. Egy udvari bálban Woyen Moriczczal a liaisons dangereuses-ről beszélgetvén, azt mondtam neki: a presidensné mégis igen szép asszony. Ezt véletlenül meghallja a hg. rögtön ott terem s fölker, hogy mindjárt mutassam be őtet nála.

Chernicheff azt mondja a bécsi hölgyekről, hogy lehetetlen valamire menni velök, mert mihelyt valamelyikkel megbarátkozik az ember, a császár azonnal bele keveredik, s aztán mindennek vége van. (Sándort értve.)

Ferencz császár a congressus alatti folytonos ünnepélyekkel úgy eltelt már, hogy nagy lelki furdalások közt ily szóra fakadt: «ha ez még sokáig úgy tart, pensionáltatom magamat».

Klutenberger tábornok tűzértisztjei egy prágai bálban igen rosszul táncoltak. «Az igaz», mondá a tábornok, «az én kanonírjaim rosszul táncolnak, de jól lőnek».

Talleyrand Humboldtot, a híres utazót, ebédre hívta meg. Véletlenül maga nem jöhetett haza s így nejére kelle bízni, hogy vendégét ebédnél mulattassa. Különösen meghagyta neki, hogy többféle országról kezdjen beszélni, s így utazásaira vezesse reá. A kegyelmes asszony, — a ki mint nagyon együgyű eléggé ismeretes, nagy zavarba jött, hogy olyan híres tudóssal kell majd együtt lennie, s aggodalmasan kutatta fel a férje könyvtárát, hogy valami útleírás féléit találhasson benne. Amerikára vonatkozót, — a honnét Humboldt éppen megérkezett, — egyebet nem talált, mint Robinsont, a kinek azelőtt soha még hírére se hallotta. Hozzá fogott tehát az olvasáshoz, s átlapozta a könyvet még mielőtt a várt vendég megérkezett. Elérkezvén az ebéd ideje, már sokkal bátrabban fogadta a tudóst, s azonnal azzal a kérdéssel kezdte: hogy bizonytalansággal ismeri a híres Péntek urat? s csodálkozott nagyon, hogy az még beszélni sem hallott arról az emberről, a ki oly nevezetes utazást tett Amerikában Robinson úrral. (Ezt az esetet a híres Welkel beszélte el nővéremnek.)

Paar Károlynak az a jó ötlete volt, hogy Zichy Mollyt, mikor ez az 1815-ki hadjáratban részt vett, az Angoulême hgnó galopinjának nevezte el.

Scutin, több furcsa dolgok közt, ezeket is beszélte nekem. 1. Egy hadjárat alatt a francziák ellen, a kik a világ legnagyobb poltronjai, 400 főnyi gyalog csapat csupán attól való félelmében, hogy a mi vörös köpönyegeseink rájuk üthetnének, minden sebhely nélkül halva maradt. 2. Az orosz közkatoná nem fél a haláltól, hanem áhitja azt. Például egy orosz nem fogja a vízbe fojtani magát, mert ezt tiltja a vallása; de ha mást lát vízbe esni, nem fogja kihúzni, mert azt hinné, ezzel rossz szolgálatot tenne neki, a kit ő csak írgyilendőnek és boldognak tart.

Ugyanaz a Scutin sok hihetetlen dolog közt azzal is szokott

dicselkedni, hogy a hadjáratokon, ha rossz idő volt, mindig valamely szekér alatt hált, s szekér nem létében egy ló alatt.

Az angol kormányzó hg, hosszas beszélgetés közben, hogy teljesen bebizonyítsa jártasságát az osztrák hadügyekben, — mivelhogy tábornagy is volt, — mint nemzeti sajtáságokat, a dolmányt, bundát, és magyar pezsgőt említette föl.

Mikor Meerfeld halálán volt, egész háza zavarba jött. London összes orvosi kara s minden ismerős oda gyülekezett, részint hogy segítsen a betegen, részint hogy vigasztalja az aggódó grófnőt. Főleg nagyon igénybe volt véve szárnysegéde, Bauer. Ezt szólítá meg Neuman, s a legválságosb perczben kérdezte tőle hogymintlétét a tábornoknak. «Igen rosszul van», felelt ez; mire amaz csak arra kérte, hogy mihelyt meghalt, keltesse föl, s azzal nyugodtan aludni ment.

A kormányzó hgnél ebédeltém Carlton-houseban. Mintegy tízen voltunk. Fél hétkor ültünk asztalhoz, s másnap r. 3 óraker keltünk föl. Kiki tehetsége szerint találta föl élceit. P. o. Sligo azt beszélte: Páris (a honnét épen jött), e perczben teljesen elbutult és elkábult, nincs ott egy gentleman, mióta XVIII. Lajos . . . La Chatre a francia követ, a ki épen kettőnk közt ült, hosszú képet vágott hozzá. Féltém, hogy baj támad köztük; de egy pohár claret mindent jóvá tett. Sok szó volt Dunan hgnőről. Hardenberget itatták, utóbb már sört pezsgő helyett, szódavizet malaga helyett, és brandyt portói bor helyett kellett innia. Nekem apró huszárkalandokból jutott ki. Szóval a jó társasághoz illő mindenféle scandalumot csináltunk. Végre eltávolítottak az inasok, s magunkra maradtunk. Ekkor emelte föl szavát a prince regent, s nem engedve senkit szóhoz jutni, biz Isten álló 4 óráig eltartott szóval bennünket. Szájába vett mindent, a mitől egy nő elborzadna, s a legélénkebb képzelőtehetség gyenge volna arra, hogy mindazon meséket kigondolja, a miket ő, mint igaz történeteket adott elő. T. k. beszélte, hogy egy bíbornok az ő udvari káplányával az álarczos redouteba ment, s midőn valaki lábára lépett, majd elárulta magát, de a megré-

múlt káplán haza húzta magával, nehogy még fölismerjék. Legtöbbször előjött az orosz császár, a kit szívből gyűlöl. Dicsekedett vele, mit mindent tett ő Európa békéjének fentartására, s ez az önhiúsága valóban nevetséges, mikor jól tudja az ember, hogy ő semmit se tesz, s általában Angliában nem is oly fontos dolog az, hogy a király nagyon okos ember legyen, mert az angol alkotmány úgy van megcsinálva, hogy a király csak jót tehet, rosszat soha sem.

Másnap Sligo által, a kiről felőlem mindent kikérdezett, azt izente, hogy nagyon szeretné, ha gombjait viselném.

Nagy hibám, megvallom, hogy a hányszor elragadtatásomban a Habsburg-ház ellen beszélek, s néha félre is beszélek, mindig egész a nadrágig alászálok. De egy olyan becsületes vitéz huszárnak egy jó nadrágra igazán nagy szüksége van; s még azt sem kaphatja meg. Mit lehet ilyen kormánytól várni?!

Steigentesch azt mondja, hogy abból a sokból, a mit az emberek az osztrák birodalomban nem tudnak, több ezer tudós kikerülne.

Ferencz császár Gentzről: «Schauns den Gentz mag i nit, der spricht mir a bisserl zu hoch deutsch». Gentz ezt megtudja, s boszankodva mondja: «Tán jodlizzak ezen uralkodó előtt?!»

Debreczenben nincsenek járdataposók, mert nincs is járda, csak sár.

A carbonarik tüzésége torzképben. Egy mércze, melyből faggyúgyertyákat lőnek ki.

Guerillák 6 lábú lovakon, két nyereg, elöl egy nehéz fegyverzetű komoly kuraszir, hátul megfordítva egy jókedvű könnyű huszár.

Ha az ellenség jön, mi mindig azt kérjük: hány katonánk van? a helyett, minők!

Eljut Széchenyi Brassóba. A vidék (itt, és mindenütt) elbájolja.

A bojárok, — úgy találja, — a legutolsók a világon.¹

Ausztria szerinte olyan, «comme une jeune fille qui balance entre son amant et la vertu».²

Valjon nem várunk-e csak egy jó alkalomra, hogy a törököt megtámadjuk? — — Nem különös-e, hogy vannak még emberek, a kiknek legfőbb vágyuk, hogy Ausztria kormánya alá kerüljenek? S boldogtalanok, hogy ezt még el nem érhették?

St. parancsnoksága alatt Erdélyben, Beszterczen oly erőfeszítéssel hoztak létre egy raktárt, hogy legtöbb paraszt, a ki 4 ökörrrel rendeltetett oda, 3 ökörbőrrel jött haza, s a negyedik ökröt hajtotta!

Sedlniczky sajnálja, hogy Cziráky Sopronmegyében nem reussiroz, mikor egy Eötvösnek ott semmi akadályja sem volt!

Sedlniczky kishesgett a kegyelemből, mert szerfölött nyájas és előzékeny irántam. Ez jó barometer.

Sz. Valóban nincs szerencsém, — semmi sem sikerül, akármire fogjak.

Liebenberg. Ön maga az oka, mert mindenkit a kártyájába hagy nézni. Ha azt akarjuk, hogy valami tervünk sikerüljön, titokban kell tartanunk.

Ferencz csász. be kívánta magához az egész tanuló ifjuság classificatióit. Boldog ország, hol az uralkodó ráér ily apróságokra is!

Sz. A mostani chinai külügyminister neve: Ching-fou.

D. Nálunk a «Ching» elhagyható.

¹ A nők, az egészen más. Főleg a szép és művelt Floresko tett reá jó benyomást.

² Egy fiatal leány, a ki szeretője és erénye közt ingadoz.

Az *Oesterr. Beobachter* azt a hírt hozza, hogy gróf Sz. Ferencz a felállítandó magyar akademiára 60 ezer ftot ajánlott. Azt hitték a szegény párak, hogy e névcserével nagyon megboszantanak!

Ausztriában egy kiérdemült tiszt nyugdíjaztatik; egy hasznavehetetlen szintén.

Bécsben azt hiszik, hogy a magyar nemesek szabadsága csak abból áll, hogy semmit sem fizetnek.

Liedeman Sz.-nek. Ha ön a főhget valamire rá akarja bírni, úgy tegyen, mintha az beszélte volna önt reá.

Adamich Sz.-nek. Metternichnél voltam. Az nem kérdett egyebet tőlem, csak hogy mit csinál Széchenyi.

A császárnak bemutatták az ifjú Keglevichet. «Nos, az országgyűlésen maga is azokkal az ostoba fiúkkal fog lár-mázni?»

Liecht. K. egy díszszemlére a százada minden emberének egy fodrászszal felsütteti a szakállát. Ha minden kapitány ily sokat adna a lényegesre, mi állhatna ellent egy olyan hadseregnek?

Az 1825. országgyűlésen Nugent, ki magyar indigenátust ohajt, azt beszéli, hogy Miksa főhg Angliában kimutatta az angol alkotmány hibáit és bebizonyította, hogy a magyar alkotmány többet ér.

Thaisz. Négy esztendeig írtam egy munkát, megmutatni hogy a magyar constitutio a legjobb a világon, — már már kiadom, mert annyi munkámba került; — de a *Hitel* más gondolatokra hozott.

Vitéz, Abaujban, a *Hitel*ből országos gravament akar csinálni.

Minő nevetséges dolgok vannak minálunk.

A katonaságnál — jutalom és büntetés ugyan egy: a nyugdíjaztatás. A népek képviselői pedig — csak nemesek. Farkas védje a bárányt!

Gyűlöletes megkülönböztetés Angliában «Nobleman» és «Gentleman» közt. Átlag véve utálok a Nobleman-t.

Anomaliák. A város azt mondja: ki kell venni a hidat, (t. i. jégzajláskor), máskép elvisz az ördög. De *Végh* István azt mondja rá: «Nem engedem meg». Hát elviheti őket az ördög.

A nádor kivágatja a legszebb fákat a városligetben, épít színházat, táncztermeket, Ludoviceumot, múzeumot, a mint akarja. All right! — De feje fölött a Bau-Direction épít, a mit akar; ott nincs semmi beleszólása. Nemesis en caricature!

1838. a királyi tábla gúnynevekkel látja el a maga tagjait. Többnyire Platthy Miska gondolta ki. Personalis = öregbiró. Sombory = huszárból lett hajdú és ispán. Ragályi = boltos. Szögyény = boltos legény. Dókus = accoucheur. Vay = leib-huszár. . . . Nádasdy = elegans mézszároslegény. Nitzky = korcsmáros. Boronkay = sekrestyés.

(Híd dolgában.) Négy barátom van. Esterházy M. kitünő ficzkó, de nem magyar, Wesselényi kitünő ficzkó, de phantasta, Andrassy kifünő ficzkó, de cacadubio, s végre Károlyi, kitünő ficzkó, de — —. Niczky, mint convertita. (Az ötödik.)

Mégis egy ember sem olyan ostoba, mint a minőnek élete némely perceiben látszik. (1843.)

V. D. Wesselényit szellemi, Széchenyit anyagi hősnek nevezi. Amaz láthatatlan; ebből legalább látni valamit.

Ha Magyarországon valaki (hivatalban) egy kis kutya ... lett, már nem tudja magába fojtani a pávagögöt.

Egy vidám társaság a budai hegyekből jött haza. Láttátok az Ürményi cottaget? kérde Sz. «Igen is», — felelt egyikök, — «a pecsovicsok Valhalláját!»

Metternich igen jó kedvében váltig erősíté József nádornak, hogy csak rendelkezék vele, — a legnagyobb tisztelettel és ragaszkodással viseltetik iránta, stb. stb. «Ne mondja olyan sokszor», válaszolt az öreg főhg, — «mert utóbb majd el sem hiszem». (1846.)

Egy hamburgi Henry Steegman, bemutatattván Sz.-nek, azt kérdi tőle: beszél-e németül? Istenem! — kiált fel Sz. — mint megbecsüli ez a mi magyar nemzetiségünket.

Nádor egy nyilatkozata 1846-ban. Míg gr. Széchenyi egy újság cikket írogatott, addig én, Schediusszal a jégre vittem őt.

Egyik lóversenyi ebéden Cs. felköszönti Széchenyit, s jó paripához hasonlítja, melyről sokszor azt hittük hogy kítör, de a mely stb. Erre Sz. megjegyzése: Il se croit le jockey, et moi son bidet — ah, l'amusant garçon.¹

Lefebre tábornagy, a ki közlegényből tábornokig vitte föl, de azért nem szűnt meg közember lenni, Talleyrandhoz volt egyszer ebédre híva. Igen megkésett, s a házigazda minden vendégeivel egyedül ő reá várakozott. Végre megjelent, s zavarában azzal mentette magát, hogy nem volt elég illendően felöltözve. «Vous me pardonnez que je viens sitard, mais j'étais habillé, ce que nous appellons *en pequin* — est-ce que c'est bien dit M. le ministre?» Talleyrand erre: «O oui, et nous appellons *militaire* tout ce qui n'est pas *civil*.²

¹ Milyen jó fiú, lovának néz, s ő rám ülne!

² Pequin (vagy: pekin) Napoleon alatt divatba jött gúnycsizmó.

IV. Ferdinand udvaránál szó volt egyszer a törökök hajdani nagy hatalmáról. Nem csoda, — jegyzé meg a király, — hisz Megváltónk születése előtt mindnyájan törökök voltunk!

Ilona nhgnő: L'empereur Nicolas disait. Ne craignez pas les Hongrois, ils parlent, mais n'agissent pas; craignez les Bohèmes! ¹

tetése a polgári rendűeknek. (Nadrágaik után.) Az adomát Litte Augereura mondja, a ki mindent pekinnek nézett, a mi nem katona, mire Talleyrand élesen azt felelte: mi pedig mindenkit katonának nézünk, a ki nem civil. (= illedelmes magaviseletű.)

¹ A magyaroktól, mondja Miklós czár, nincs mit félni, csak beszélnék, nem cselekesznek; félni a csehektől kell!

CSALÁDI.

Fanny hugomnak egy régi inasa mint lakáj óhajtott a mi koronahercegünkhöz bejutni, s az ostoba hozzám fordult, hogy ezt az állomást neki Trautmansdorf Hanzinál kunyoráljam ki. Midőn megkért, hogy minden lehető kövessék el ez ügyben, beszédét a mi legkegyesb dauphinünk következő dicsőítésével végezte: «Az az úr olyan igen jó, még egy csibét se tudna megbántani». Csak lehetnék én is olyan!

Karolin sógornőm egy sorba teszi W. Eduárdot és a cipészét: mert a minap azt az izenetet hagyta otthon, hogy «ez a kettő várhat». Voltaképp igen boldog embernek tartom ezt az Eduárdot, mert ha a szép asszonynál olyan kegyben áll az ember, mint az a mester, a ki az ő lábaikat bájossá tudja tenni, akkor biz' isten igen sokra vitte már.

Egy whist-parthienál, mely művészetre egyébiránt nem valami nagy tehetséget mutatok, Zichy így fizetett ki: «Én úgy játszom mint egy Isten, te úgy játszol mint egy fegyenc».

Az atyámnak egy öreg huszárja a bajusz dicsőítésére azt hozta föl, hogy lám: «a Nagy Palinak tsaknem ződ a Bausza, és még is jó illik néki».

Egy angol az öreg Z. vacsorájánál csak azért mutattatta be magát Zsófia nővéremnél, mert egy üveg pezsgőt látott előtte; anélkül, úgy hiszem, száz esztendeig sem ismerkedtek volna meg egymással.

L. Leopoldin azért gyűlöl engem oly véghetetlenül, mert 2 évvel ezelőtt egy . . . korcsmai ebéd után azt mondtam róla, hogy nagyon hasonlít egy valami jéggöröngyön álló tollatlan fogoly-madárhoz. — Nem barbár nő ez, hogy ily kicsiség miatt oly soká tud haragot tartani, hisz édes Istenem mit össze nem beszél az ember egy cseh diner után!

Jó nagynéném, F. Györgyné, azt beszélte nekem, hogy az öreg Zichy bálján sok szép férfi volt ugyan, de egy sem *elragadó*.

A bajor koronaherczeg a jó G. nénihez így szólt: «Julia grófnő igen szigorú nő lehet, azt hiszem, igen pórul járna az ember, ha neki udvarolna, mi?» Felelet: Oh nem, királyi fenség, nem olyan ő, mint hiszik, az emberek félre ismerik stb. «De hányan lötték már agyon [magokat J. grófnő miatt?» — «Ah, tréfa, egy sem; ő olyan jószívú, még egynek sem adott rá okot soha.»

Anyámnál egyszer a szerelemről volt szó, s én azt állítottam, hogy általában szerelem nélkül még élni sem lehet. Erre Cavriani Pepi hosszabb gondolkodás és hallgatás után azt jegyzé meg: «Az élethez mégis a szerelem nem okvetlen szükséges». Azaz, hogy a börtönben ülő foglyok kenyér és víz mellett s szerelem nélkül is megélnék!

Zichy Károlynál egy vacsorán hideg pástétomot kértem az inastól. Ez azonban meleg hús-pástétommal kínálta meg. «Fiam, ez nem hideg!» mondtam neki. «Oh, felelt ő, hisz ez is meghűlt már!» — Egy másik inas pedig felkap egy üres pezsgó-palaczkot, s nagy szolgálatkészséggel siet vele kifelé hogy majd újra megtölteti.

Nov. 21-én 1814. jó anyám könnyezve kért, hogy gondoljak néha az örökké való életre is. Rég nem voltam úgy megindulva, midőn a jó öreg szokása szerint mindnyájunkat szerető szívéhez ölelve kedélyesen kérdezzeté, mit gondolunk, valjon hány évet ígérhet ő még magának?

Virginia — egy olvasót kíván tőlem Romából, hogy, a mint mondja, az én vétkeimet és az övéit leimádkozhassa.

A Praterben Virginia azt mondja nekem: «én azokat csalom meg, a kik legkevésbé sem sejtik». Valjon kit érthetett? A férjét csak nem, mert ez akár megesküszik reá, hogy meg van esalva.

Egy porosz tiszt azt mondta rólam Bécsben: mennyi jószívűség s mennyi akaratosság; egy oroszán, a kit egy szál selyem fonalon el lehet vezetni.

Lajos testvérem egy lovászához: «Van még atyád?» — «Nincs,» — felelt ez, — «csak egy mostoha bátyám van».

Az emberek nagyon könnyen vezethetőnek hisznek. Előbbben Nagy Pali nyargalt rajtam; aztán megnyergelt Wesselényi; utóbb Döbrentei nyert nagy befolyást reám; most Helmecezy, Kisfaludy stb. uralkodnak rajtam. Parasztjaim azt hiszik, én nem is gondolkodom, hanem a direktor: s végre az én lovászom, Molnár, azt állítja, hogy a kocsisom vezet.

Városligetben egy kutya reátámad, a lovának lába közé keveredik, mely kicsibe múlt, hogy le nem veti. Báró F. ezt látva felkiált: Szegény kutya!

Mikor Széchenynek fia született (Béla, 1837. febr. 3.) Dezsewffy örömmel viszi meg a hirt Lónyaynak. *Ez*: Adja isten, hogy jobb hazafi legyen, mint az atyja!

1842. dec. 11. Széchenyi egy ebédet adott. Egyszer csak Ráday rosszul kezdi érezni magát, utána Rosty is, majd Batthyány Lajos. A kis Béla gróf jól megüti valamibe a fejét. Mind széylel mennek. Az egész, előleges összebeszélés folytán, kicsinált tréfa volt. Béla fenszóval szemébe nevetett papájának. — Sz. elnyomta mérgét, de úgy megharagudott, hogy utóbb belebetegedett.

V E G Y E S.

(*Furcsa párbaj.*) Egy Hegedűs nevű úri embernek párbajt kelle vívni valami Hiller ezredbeli tiszttel. Elkéri tehát kölesön atyjának széles fringiáját, felkötí, s kimegy vele a helyszínére, Győr v. közelében. Öltözve magyar ruhában volt, fején egy háromszögű kalappal. A tiszt segédei várták a kitűzött helyen, s a mint közeladni látják, elébe mennek s kérdik, hol van a secundánsa. Hát minek az? felel a kérdeztett, s rögtön kardot rántva neki megy a kérdők egyikének. Ez retirálás közben, kardlappal fejébe nyomintja ellenfelének a kalapját, úgy hogy ez befödött szemmel lévén, semmit se láthat; de viszont abban a perczen olyant suhint neki a fejére, hogy kábultan kell földre rogynia. Ijedtében még nagyobb dühbe jön erre a magyar, s nyomban elhatározza, hogy gyilkos tettének tanúját is kiirtja a föld színéről. Megrohanja a másikat is; de ez gyors futással tova menekül. Társa, később feltápáskodván, szintén haza ért.

Egy fazekas (Angliában) ezt a sír-iratot készítteté magának: Földből éltem, mert fazekas valék; földbe térek vissza, mert ember valék. Vándor ne sirass, mert itt csak átgyurnak engem. Eredj a boltomba, ott tán újra megtalálsz egy új csebépedény alakjában.

Törökországzan a zene még gyermekkorát éri. Egy hoboista például fogalommal sem bír az időnként való léleketvételről, hanem mindaddig fújja, míg egy kis szusz van benne, s ha az elfogy, rögtön elhagyja, míg ismét léleketzethez juthat. Egy isme-

rösöm látott egyszer Törökországban egy virtuózt, a ki egyuttal karmester is volt. Ez egy áriát igen csinosan fűjt a klarinétén, mígnem egészen belevastagodott és bele kékült, s aztán lég hiánya miatt rögtön abba kelle hagynia. *Én ennek a népnek azt a tanácsot adnám, maradjon csak a hegedűnél.*

Ligne hg egy adjutánsa nagyon elegansan akart francziául beszélni, s egy ozsonnánál e helyett: «voulez-vous des framboises» — «des framboise»-t mondott, mire Ligne rögtön azzal felelt: «j'en serais extrêmement oise», «aise» helyett.

Madame de L. arra inté fiát, hogy olyan bolondságot soha ne kövessen el, a mely nem szerez neki igen nagy örömet.

Egy magyar nemes ember bemutatattá magát egy uralkodónál. Atyja nem rég halt meg. A fejedelem több nyájas kérdést intézve hozzá, végre azt is tudakolta tőle, valjon egész szabad és a maga ura-e már. Erre a kérdett, elcsereélve a német kemény t-t a puha d-vel, úgy felelt, hogy ő még «Dutel» (szopóka) alatt van, «Tutel» helyett.

L'esprit humain est comme un paysan ivre à cheval, quand on le relève d'un côté, il tombe de l'autre. ¹

Azt már egészen bizonyosnak tartom hogy a hallhatatlan Bihary egyik előde Attila udvaránál karmester volt.

Stuart lord egy adjutánsa, G., annak Angliából áthozatott egy hatos fogatára azt a megjegyzést tette, hogy valóban úgy van fegyelmezve, mint egy regiment.

Több angol nő volt Bécsben, a kik nem tudtak keringőt táncolni, s minden áron meg akarták azt tanulni. Egy ismerősöm

¹ Az emberi ész olyan, mint egy részeg paraszt lóháton, ha innét fel-emeljük, amonnan leesik.

nálok volt egyszer, midőn egyikök Mozart egy sonateját játszotta, a többiek meg tánczoltak reá.

Egy ágyú őrzője ott hagyva helyét elmegy a legközelebbi kocsmába. Megtalálják s halálra ítélik. Ő így védi magát: «Ha csak egy ember jött volna, az maga nem vihette volna el az ágyút; ha pedig többen jöttek volna rám, úgyis el kellett volna futnom».

Nápolyban, otlétem alatt, folyvást rossz idő volt. Vadászom, a ki különben is örök harcban áll a természettel, annyira föl volt máre miatt háborodva, hogy egy reggel, mikor azt kérdeztem tőle, hogy megint esik-e, boszúsan úgy felelt: ma már az idő maga se tudja, mit kezdjen. — Az időt személyesíté magának, hogy legyen kire haragudnia.

Máskor mindent fonákul csinált. Én nagy béketűréssel magyarázgatam neki hibáit s ügyetlenségeit, mit ő ezer mentegetődzéssel fogadott, s végre azt felelte, hogy voltaképp mégis én magam vagyok az oka mindennek. Miért kérдем csodálkozva. Hát miért hozott el magával, s nem kergetett el már régen.

Régente Olaszországban egy eredeti módja divatozott az adósság-lerovásnak, melynek «la zitta buona» volt tréfás neve. T. i., ha valamely adós törvény elébe idéztetvén, késült, hogy nem képes fizetni, akkor egy nagy piacra hurczolták, s annak közepére egy oszlophoz állították, melyet neki, leeresztett nadrággal, átkarolnia kellett. Hitelezői egyenként oda járúlhattak s veszett pénzőkért a meztelen alfélre adott ütésekkel kárpótolták magokat. — Fenn is maradt még a nép között, hogy egy kalandos, a ki ily módon elégité ki hitelezőit, a végrehajtás alkalmával, mely nem nagyon fájhatott, mert csak pusztá kézzel volt szabad ütni, az oszlopot ily felkiáltással öelte magához: «Colonna santa, colonna beata, sia benedetto chi t'ha piantata: io mi ho fatt' i debiti, e tu l'hai pagati: se avessi saputo questa tua gran virtù, ne avrei fatti altrettanti di più». (Áldja az oszlopot, mely

kifizette az ő adósságait, ha ezt előbb tudja, kétszer annyit csinált volna.)

Nápolyban ismertem egy Bonnar nevű angolt, a kinek szüléit egy inasuk, valami örülési rohamában megölte. A tett után mély bánat fogta el, s kétségbeesve nyakát akarta elmetszeni magának, s egy mély sebet ejtett rajta, de meghalnia nem sikerült. Hónapokon át a leggondosabban gyógyították s ápolatták államköltségen mindaddig míg annyira kiépült, hogy — fölakaszthatták.

Velenczében Széchenyinek egy dicsekvő ismerőse volt, a ki valahányszor vele találkozott, mindig azon szemrehányással fogadta, hogy miért nem ebédel soha nála. Széchenyi pedig majd minden nap együtt evett azon úr titkárával, a kinek soha sem adott ebédet. Legközelebbi alkalommal tehát úgy invitálta be magát nála, hogy legyen szabad egyuttal N. titkár urat is magával vinnie.

Mikor Sz. a csatornán áthajózott Angliába, erős hullámnzás támadt, s a kormányos a hajótulajdonos kérdésére azt felelte, hogy nem állhat jót semmiért. Eszébe jutott ekkor Sz.-nek egy öreg huszár mondása: «A halál csak tempo!»

Bécsben egy boltajtóra ez volt felírva: «Ez a bolt nem itt van már, hanem a Grabenen», stb.

A *Wiener Zeitungban*: Kerestetik egy vízbefult ember. Következik személyleírása.

Az öreg Nesselrode egy mellette ülő porosz hölgytől azt kérdezé: «Ki ez a nagy gebe itt előttünk?» — «Uram, ez az én nővérem», felelt ez. «Ah, perdi, azt mondám», javítá ki magát az öreg úr, «hogy szép, derék egy asszony».

Sheldon ebédjénél, — hol a falánk Hardenberg ismét kitesz magáért, — a Ney tábornagy kivégeztetése alkalmából,

mindazon *szakácsokra* kerül a szóbeszéd, a kiknek nevezetes halálok volt. Paget egy szakácsa halála óráján, miután a halotti szentségekkel is elláttatott, még a vacsorát maga készítette el s tálaltatta fel.

Sheldon egy becsületes szakácsa, miután fölvette az utolsó kenetet, s szépen elkészült a halálra, utolsó leheletével így szólott: «nem kell vacsorára feladni az egész salátát, mert a fele még jó lesz holnap ebédre».

Egy igen jóra való szakácsot, a kit sokért nem adtam volna, Sligo fogadott fel. Szíve a jó fiúnak köztem és a marquis közt megosztva levén, megígérte nekem, hogy majd küld nekem egy nálánál sokkal különb szakácsot. Jó. Másnap eljött az ember. Kértem előbbi életfolyamát. Elbeszéli, hogy a weimari nhgi konyhán nevelkedett. Eszembe jutott Zichy L. mondása Nesselroderól, hogy az jó nevelésben részesült, t. i. Hatzfeld konyháján. Alig tudtam komolyságomat megtartani, hogy nevetés nélkül tovább hallgathassam. Elmondá aztán, hogy önféjűség miatt, mint mondák, elkergették, de szerencsére, mert így került Párisba, Roberts iskolájába, hol 3 évet s 9 hónapot töltött, csak-hogy néhány mártást, melyet ott meglehetősen készítenek, megtanuljon. Aztán szolgált N. úrnál, de ott nem maradhatott, mert az minden nap egyféléet eszik és soha sem tudja mit eszik. Különben előre megmondja, hogy nem lép be nálam, ha olyan ember vagyok, a ki a konyhaművészetet nem érti. De az én François barátom biztosított, hogy ön e szakmában nem egészen idegen. Elfogadom tehát mindazon föltételeket, miket ön nekem szabhat, s nincs semmi követelésem. Már azt hívém, hogy emberemre találtam, kivel életemet, vagyonomat megoszthatom, midőn még egy történetkét beszélt el. Megtudhatja, — úgy mond — Pfeffeltől (híres diner-hős), ki vagyok én. Minap rendeztem egy lakomát neki, s úgy meg volt elégedve, hogy felhívatott, s minden vendégei előtt megölelt, s aztán pár órát tölték a társaságban, együtt ittunk kávé, énekeltünk, gitározunk, stb. Ezzel azt hívé, hogy már teljesen meghódított. De én kalapomat fogtam, s röviden azzal bocsátottam el: «Uram,

ha ön a zenében is olyan ügyes mint a főzésben, úgy én nem vagyok méltó önhöz, adieu!»

Nevetett az egész társaság, főleg az öreg miniszter Pfeffel fölött...

Nicomediában, egy aga udvarában, Sz. (tréfából) orvosnak adja ki magát. Egy török társaság nyomban körül veszi, mind karját nyújtva neki, hogy üteröket tapintaná meg. Csak egynek volt rendetlen érverése, a többi egészséges volt. Annak azt mondtam, hogy láza van, — csodálkozott; hogy főfájása is van, — még nagyobb csodálkozás; nincs étvágya, se jó álma, éjjei nyugtalanok... Most már magán kívül volt bámulatában s kérdé tanácsomat, hogy mit használjon ellene, miután állapotát olyan pontosan ismerem. Semmit se kell használni, barátom. A ki fiatal, annak segít a természet; csak vénségére kell az embernek pótolgatni. Meg volt vigasztalódva, s mesterének ismert.

A Peloponesusban kellemetlen útazásuk van, a hajó majdnem egészen felfordul, úgy, hogy fejökkel lefelé kell feküdniök a kajütben. Nem tudják, merre vannak. Kérdi az egyik a kormányost: Dove siamo? — Ez felel: In mezzo del mare!¹

Egy keletindiai bűvészek előadásán, a mely lehető tökéletes volt, a nézők közt jelen volt a Blankenstein huszárezred egy káplárja is. Tetszetek neki az ügyes mutatványok, de főleg az, mikor egy egyenes kardot száján keresztül mélyen magába bocsátott. A huszár magánál ügyesebb embert ismert, de bátrabbat nem, s mivelhogy a hindu némi kérkedéssel csinálta a dolgot s bámulóit mintegy kihívni látszott, végre kifakadt: «ügyes a ficzkó, az igaz, de ha van bátorsága, nyelje el az én kardomat».

Strassburgban egy altiszt 24 órai szabadságot kér, hogy a münsterre fölmelessen. Fele útján kérdi az öt kalauzoló sekrestyésnét, a ki áldott állapotban volt, «nos jó asszonyom, meddig járunk még?» Ez, a maga állapotjára érti a kérdést, s azt feleli,

¹ Hol vagyunk? — A tenger közepében.

«még vagy hat hétig». Úgy, mond az altiszt, akkor vissza kell fordulnunk, mert szabadságidőm még csak 20 óráig tart!

Simonyi szolgája egy némethoni útazás alatt úgy kezdett gazdájával beszélni, hogy a szavakból a magánhangzókat mind kihagyta, a miből valami érthetetlen zagyvalék támadt.

Megbolondultál? kérdi az ura, mit beszélsz össze-vissza? — Hát francziául akartam beszélni, felelt az, hogy a postakocsis meg ne értse.

A somogyi paraszt. «Te, vagynak-e nyulak?» — «Nincs uram.» «Hát farkas vagyon-e?» — «De az bizony szépen van!»

Miért huzódott vissza huszár úr? — Hát, egy bataillon fogott oldalt.

Egy orosz, a ki Bécsben egészen ismeretlen volt s végre mégis valami jó társaságba be akarta vezetetni magát, oda állott a színház kijáratához, hogy megfigyelje, hova mennek este az emberek. De minthogy Bécsben az emberek többnyire jókor lefeküsznek, majd mindegyik azt mondá a kocsisának: «Nach Haus». Elbámult az orosz, hogy minő nevezetes ház lehet az a Nachhaus, a hová annyian járnak, s ott kívánta bemutatattatni magát.

Asszony, te ma ismét csokoládét ittál? — Nem én, bizony nem ittam. — De meglátszik rajtad. — Ah, akkor az még tegnapi napról van.

Nagyon szívrehatóan prédikált a pap Krisztus kínszenvedéséről. Majd agyon sirták magokat az emberek, főleg az asszonyok. Nem bírta másképp megnyugtadni őket, mint e szavakkal: «Ne sirjatok, mert ki tudja, igaz-e!»

Egy porosz tiszt pár óráig kocsikáz egy bécsi fiakkal. Fizetésre kerülvén a sor, kérdi mivel tartozik. A kocsis 5 frtot kíván. Ez sok, — mondja az, — azt nem adom meg. *Kocsis.*

Ugy hát jöjjön a policziához. Ó. Jó, hát megadom, de becsülemre, maga nevetségessé válik. (Auf Ehre, er gibt sich ein Ridicul.)

Mit tesznek a 12 apostolok mennyországban? — Egy tuczatot.

Hirdetnek egy koresszülöttet, mely egy nyultól és egy csukától származott. De mindig csak az apját meg az anyját mutatják meg. S a közönség pompásan meg van elégedve.

Egy kapitány a H. H. huszároknál, évek óta álmatlanságban szenvedvén, azzal mulatta magát, hogy az inasát, a kinek azonban igen jó álma volt, éjjelenként ministrálni tanította.

Talliánéhoz (Debreczenben) ebédre hívják. Terítve volt 24 személyre, s az asztal roskadozott a sok étel terhe alatt. Vendég három jelent csak meg. Ez is csak Magyarországon történhetik!

Wrana őrnagy nem adat zabot a csikónak, mert attól fél, hogy megvakul tőle. Mondom ezt Dunikevichnek. Ez: «hát a zsiros palacsintától megvakul a gazda fia?» — Elhatározták, hogy a lovat úgy kell nevelni, mint a kardszagi parasztot: «sok dolog, bő és jó tartás.»

A holló a papagályt magánál szebbnek látná, ha nem nézné buta és önző szemmel.

Mégis nagy hasonlatosság van az angol és a német közt. Azok a francziákat úgy nevezgetik: a nation of dancing masters.¹ A németek pedig őket mindenfelé kötél-tánczosoknak nézik.

Magyar urak háztartásai, mint a bojárokéi. Luxus és nyomor. Pompa, és szegénység.

¹ Tánczmesterek.

Szegeden egy gipszszobor-árus nem akarta elhinni, hogy Napoleon meghalt, mert, ú. m. akkor ezt az eseményt gipszben már rég megörökítették volna.

N. a ki igen vígan él Párisban, páholyát zárva szokta tartani, hogy csak maga élvezhessen mindent. (L'esprit du siecle.)

Somogyban egy zsványt egy malom közelében akasztottak föl. Este felé a molnár levágja az akasztottat, életre hozza, s szállást ad neki. Reggel felé neszt hall, hát ime, a megmen-tett ember a szekrényeket, ládákat nyitogatja s kezdi jól meg-rakni magát. Ekkor megfogatja őt a házi gazdája cselédjeivel, s nyomban újra felakasztja, — de jól. (L'esprit de la nation.)

A császárnál két fiaker volt audientíán. Az egyiknek neve Papst, a másiké Krampus.

Az evező lapátokat angol hajómon mindig visszaról for-dítva tartottam. Tán egész életemben úgy folytatom, ha lord Villars nem jő s föl nem világosít.

Mily szép gyermekei vannak nsádnak! Lady Oxford: «C'est que j'ai choisi leurs pères avec beaucoup de delicatessen.»¹

Egy angol a vendégét egy helyre elküldötte halászni. Az semmit se fogott. Tudtam előre, — mond a vendégszerető gazda, hisz abban a vízben soha sem volt hal.

Bécs mellett egy faluban egy kerületi orvos minden tudományát kimerítette, hogy egy ideglázban fekvő beteget meg-

¹ Jól megválasztottam atyáikat.

gyógyítson. Adott neki hashajtót, hánytatót, izzasztót, eret vágott rajta, megköpülőzte, pióczákat rakott reá, szóval minden lehetőt elkövetett; de mind az a szegény betegnek semmit sem használt. A rokonok nagy szomorúságba merülve, kezeiket tördelték, s kétségbeesetten jártak föl s alá. Végre az orvoshoz fordultak, hogy próbáljon valamit, a legvégsőt a szenvedőnek megmentésére. Az orvos sokáig gondolkodott, s miután a Status morbit még egyszer jól átföntölte, e szókra fakadt: igaz ni, még egy fogát kihúzhatnám neki!

S Z E M É L Y E S E K .

A mi kedves Venczelünknek elveszett egyszer a gyűrűje, s nyomban bezáratta érte vadászát. A gyűrű előkerülvén, a szegény szolga ártatlansága is kiderült, de az akkor már kenyér és víznél ült 8 napig. Hogy e kellemetlen napokért az az ember némi kárpótlást kaphasson, Schulenburg reá akarta beszélni gazdáját, hogy tegyen érte valamit, a mely beszélgetésnek azonban Wenczel ezzel vetett véget: «nos hát, ismét szolgálótomba fogadtam!»

Genz így nyilatkozott Z. K.-ról: «Én Z.-ről nem mondok semmi rosszat, mert az eféletől lelkem visszaborzad; de az a boeotioi ostobaság, az a víz-iszony, az a kutyaveszettség egy bekötött könyv irányában, az a rettegeése mindennemű kultúrának, mégis minden emberi fogalmat meghalad».

Vannak emeerek, a kik ha kísértétként jelennének meg előttünk, sem tudnánk tőlük megijedni, bár a legrémületesb magányban is. Pl. ha a szegény boldogult Lichnovszky előttem éjjel megjelenne, azonnal nevetnem kellene. Nézetem szerint Pálffy Ferdinánd is nagyon tréfás egy szellem volna, úgy mint Batthyány Fülöp is.

S. Bécsben egy vadász-zubbonyban s a szent Lipótrend comandeur-keresztjével járkált, azon reményben, hogy valami udvari tanácsosnak, vagy a Stadionnak fogják nézni.

Sidney Smith délut. 4. órakor kocsin oda állit Schwarzen-

berg Károly háza elé. A portás azzal fogadja, hogy a herceg nincs otthon. Az neki mindegy, felelt amaz, s nem is akarta meglátogatni, hanem csak azt izeni neki, hogy egy bált akar adni, s a rend végett tán jó lesz néhány granatéros, de egészen belátására bizza ezeknek kirendelését.

A hányszor az 1813 és 1814-ki hadjárat alatt Blücherhez mentem, ez mindig az kérdezte tőle: «nos, mit csinál az öreg Schwarzenberg?»

Mikor P. Ferdinánd egy udvari bálban nagyon csunya magyar öltözékében valamelyik gyöngye bordájú főhercegnőnkkel tánczolt, Reuss azt kérdezte tőlem: «hol sebesült meg az a huszár?»

Mikor K. grófné először jutott azon szerencséhez, hogy az orosz császár vele beszélgetett, olyan zavarba jött és úgy irult pirult, hogy Reuss F. előtt ez a megjegyzés csúszott ki a számon: «Nézze csak azt a cseh asszonyt, milyen ostobán viseli magát».

St. lord czivakodásba keveredett a bérkocsisokkal, s hogy a csöcselék boszúját kikerülje, ily szóval védekezett: «Ich bin der britisch Petsaftel.»

Pár nappal ezelőtt az atyám azt a tanácsot adta nekem, hogy mindenek fölött kerüljem a játékot és a tánczosnőket. Ez csak eszmetársulatnál fogva történt, mert ő most Bécsben O. Laczit és P. Ferenczet tartja a legszerencsétlenebb két embernek. Az előbbit, mert a Palais Royalban minden pénzét elkártyázta, az utóbbit, mert azt a császár a külföldi uralkodók szolgálatára kijelölt bigottinik névjegyzékéből kitörölteté, hozzátéve még azt a megjegyzést: «Na, den liederlichen Lumpen brauch i nit.»

Mikor a szegény öreg Mühlensfels eszméletét veszté, együtt voltunk sokan Oroszynál, s némelyek találgatni igyekeztek azon

időt, a melytől fogva már nem lett volna egészen magánál. Egyszerre Ferdinánd ragadja meg a szót, s nagy nyomatékkal ezt a megjegyzést teszi: «én már akkor észrevettem az ő bolondulását, mikor tegnap délben a halból nem evett.»

Mikor Venczel lovai Bécsbe megérkeztek, melyeket Brenberger Angliából hozott, többen összegyűltek az u. n. vörös házban azok látására. Köztük volt a porosz király Jago nevezetű főlovászmestere is. Több lovat vezettek elénk, míg végre a sor egy pár hámos lóra került, melyek egyike egészen közönséges, másika ellenben példányszerű minta volt. Mikor a szebbiket kivezették, Jago így szólt: «ez már derék egy ló». Venczel pedig reá: «na, ez derék egy pár ló!»

Az orosz császár Esterházy Rozin egy bálján a mi Vinczénkhez azt a kérdést intézte, miért nem volt jelen a Metternich herczeg álarczos bálján, — «Pourquoi n'ètiez-vous hier au bal?» — «Sire, je n'avais pas un domino.» — «Eh bien, pourquoi n'ètier vous en frack» — «J'ai èru que ce n'était pas permis.» — S e két kérdésre nagy bátran s fenhangon megfelelővén, oly elégtült volt magával, hogy azonnal tánczra hívta Mollyt és O'donnelt.

Stewart egy bálján Virginiának, nem tudom mi okból, egy angol azt mondá: «On voit bien, que vous avez toujours dansé sur le continent». (Meglátszik önökön, hogy ott a continensen mindig tánczoltak.)

Metternich hg bálján Castlereagh lady egy orosz hölgy jelmezében jelent meg, de, hogy szebb legyen, a térdszalag-rend csillagát fejkötőjére tűzte, s övére a jeligét: hony soit qui mal y pense. Ezt látva Stahremberg hg tréfából felajánlotta neki még az ő toisonját is, melyet a lady komolyan kész volt elfogadni s fejére tűzni.

Sidney Smith Metternich egy álczás báljáról haza menve, szeretett volna elébe hajtani a többi kocsioknak. hogy ne kelles-

sék olyan sokáig várni, s biztatta arra kocsisát; de bezzeg ott termett a polgárőrség vértés csapata és a rendőrség, hogy a kihágó kocsist a rend megtartására kényszerítsék. Lelki aggodalmában az angol admirál szükségesnek látta megnevezni magát, de sejtve azt, hogy a bécsi policzia hihetőleg nem tudja, mi légyen egy admirál, azt mondá, hogy ő — a püspök.

Castlereagh lady számára két nagy juhászkutyát hoztattam Magyarországból. Rendkívül nyájasan fogadta, s én arra kértem, hogy majd ha egyszer Angliába jövök, ő is adjon nekem vizsónzásúl egy angol kutyát. A legnagyobb készséggel ajánlkozozott erre s csak azt kívánta tudni, minő fajtát s minő színűt óhajtanék. Váltig állítottam, hogy az nekem mindegy, annál inkább, mert nem is tudom, mikor jöhetek Angliába. A lady nem tágított, s végre a barna színt választottam. Ezt tudnom kell, állítá ő, hogy «előre megrendelhessem a kutyát».

Egy ebédnél Párisban, — gondolom Robertnél volt, — Venczel felnyittat magának egy üveg pezsgőt, s megkóstolva visszaveti: «ez rossz, hozzon másikat,» s így egymás után felnyittat a garçonnal s visszavitet vagy négyet, s az ötödiknél mondja csak: «passable»; — de azonban Genz felé fordúlva így szól: «soha életemben nem kívánok jobbat ennél».

A bajor király előszobájában lajstromba foglaltam Bécs összes női szépségeinek neveit. Pappenheim abban lelte örömet hogy hozzá írta férjeiket; s így történt, hogy ezen urak mind-egyikére valami észrevételt tettünk. Én t. k. egy pár jókora szarvasagancsot rajzoltam oda a szegény L—skynak, s midőn egy perczre fölnézek, hát ime maga áll előttem, s kezében tartva az ívet, majdnem egy fél óráig egyre neveti az én jó ötletemet!

Egy angol Bécsben azt mondá az öreg Seilernének: azonnal ráismertem az ön fiára, annyira hasonlít önre. De a kit gondolt, — az Pálffy Ferdinand volt.

B. János, mikor a Zichy bálján a felesége Beauharnaisval

tánczolt, azt mondta reá: «kétszáz évvel ezelőtt, mikor még a lovagidők voltak, tudom egy nő se tánczolt volna azzal, a ki még 8 hónappal az előtt a férjére lőtt».

Ezen lady anyjának, Desborough ladynek páholyában, a játszó színésznőkről levén szó, egy miss Kellyre az az észrevétellel tétetett, hogy nagy lába van. Erre Sz. nagy szórakozásban azt jegyzi meg, hogy igen szépnek, piczinek találja azt a lábat — pour une anglaise! (Már, hogy egy angol nőhez képest!) Mire észrevette magát, nagy zavarba jött Lieven felkiált: «ah, quelle charmante naïveté!»

Lady Hescot azt állítja, hogy mindazon nőknek, a kiknek arczuk csunya, szép lábuk szokott lenni. Ilyen p. o. lady E.

Lady Hescot Esterházy Pálnak hevenyében két ily furcsa bókot mondott: «Örülök, hogy láthatom, tán négy éve, hogy utolszor láttuk egymást, akkor ön még gyermek volt». — Aztán: «Önt biztonnyal nagyon fogják itt szeretni, mert nem fognak félni öntől!» — Az elsőt válasz nélkül hagyva, az utóbbira E. így felelt: «Épen nem kívánom, hogy féljenek tőlem az emberek; sőt ohajtanám azt a talentumot, hogy mindenkit magamhoz vonzhatnék».

Az ifjú W., a ki évek óta szünetlen utazgat, s valóban érdekes utazásokat tett, azzal az egy észrevétellel gyarapította ismereteit, hogy Palermóban a megsütni való csibéket a falhoz vágják s úgy ölik meg, nem pedig, hogy mint nálunk, a nyakukat elmessék.

Mindenki reszket, mikor Achilles megharagszik; — P. gróf haragja mindenkit elaltat.

W. Il n'ya qu'un bien sur la terre, et c'est la souveraineté, et si on l'a perdu, on n'a plus rien.

G. Votre père qui étoit connu pour très gai et heureux, s'en est passé parfaitement bien.¹

Egy Albert tiszt: «Hapták, man wird mit ganzer Front rückwärts marschiren, im Schritt, marsch!» Erre *Radetzky*: «Lassen sie nur einmal im Trabe marschiren.»

János főherczeg egy gyanús házba vetődik.

Quelle est la plante la plus utile aux hommes? La plante de pied.²

Mondja egyik paraszt a másiknak: «Jó, hogy az öreg B.-t agyon lötték, csak az kár, hogy a fia lötte agyon.» — Felel a másik: «Inkább az volt jó, mert most kettővel lesz kevesebb!»

Egy gr. W. audientián Ferencz császártól kért valamit. «Szívesen megtenném», mond a császár, «de H. ellene lesz, azt mondja, hogy ön azt nem érdemli meg,» stb. több sértő kifejezéseit ismételvén egymás után. Gr. W. «Felség! ha H. államtanácsos olyanokat mondott rólam, úgy provokálni fogom, s meg kell vívnia velem.» Erre a császár: «Sie, der geht Ihnen nit.»

Mikor Beleznayt lenyakazták, Brudern bírni ohajtotta a fejének hű másolatát. A hóhérral kiegyezik. Éjjel meghitt inasa elmegy az akasztófa alá, kiássa a fejet s viszi a hóhér házába. Ez, annyira iszonyodik a halottól, hogy utálatból elmegy a háztól. Az inas maga marad az asszonnyal. Nézegetik a fejet, megmossák, — szakálla volt: nem tudják gipsszel leönteni. Az inas előveszi a beretvát s kezdi a halottat beretválni; de ekkor kocognak az ajtón. — Ez a kivégzettnek anyja volt, a ki fia holttestét akarta lopva elvinni, de fej nélkül találta. Az inas nem jó

¹ W. Nincs egyéb jó a földön, mint a felségi jog, ha az ember azt elvesztette, nincs többé semmije.

G. Ön édes atyja pedig boldog és víg ember volt, s nagyon jól el tudott nála nélkül lenni.

² Legjobb ilyenkor az utilapu.

zavarba; tovább beretválja a fejet, s két gipsz-öntetet készít róla, mely mind a kettő meg is van.

Chateaubriand szidja Angliát, mint borzasztó országot, hol különösen a nőkben nincs semmi kellem, semmi vidámság stb. *Lieven* grófnő. A követ úr tán ítéletet mond felettök, a nélkül, hogy ismerné őket, mert van itt igen sok szellemes nő stb. *Ő*. Nem szeretem a szellemes nőket. *Lieven*. Úgy hát itt hagyom önt, követ úr!

Szó volt Wellington különczködéseiről, szárnysegédeiről, népszerűségéről stb. Mindez igen jó és igen szép, — mond *Chateaubriand*, — ha az embernek egy spanyol hadjárat, s egy waterlooi ütközet áll a háta mögött. De tenné mindezeket a pápa tábornagya, bizonyval minden ember kinevetné.

Wurmbrand. Ez a B. miféle ember?

Sz. Egy czégéres számár.

W. Magam is azt gondoltam, mert mióta a császárné egy tisztelgés alkalmával azt kérdezte tőle, szereti-e a német szindarabokat, azóta elengedhetetlen kötelességének tartja mindig a páholya alatt állani, s szünetlen reá függeszteni szeméit.

Simonyi abban a képzelődésben él, hogy neki minden sikerül; én meg abban, hogy nekem semmi se sikerül.

Koháry hg. megy haza az irodájából, az úri uteza és Wallner-Strasse közötti kis sikátorban rosszszúl lesz, ájulás kerülgeti. Meglátja ezt egy asszony a második emeletből s leszól hozzá: Memento mori. A hg. összerezzen s másnap rögtön elútazik a városból.

Almásy elesik s betöri a fejét. Eszt. Pepi azt mondja rá, hogy lábujjhegyen akart járni, mint Brignoli, s elcsuszott.

Pályf Ferd. a homoeopathiát a vagyon rendezésére alkalmazza. Zavart pénzviszonyok közt hitelre úgy lehet szert tenni,

ha az ember pompás ebédek, ünnepélyeket ad, valami nagy vételbe ereszkedik, szóval, nagyobbszerű kiadásokat tesz.

Nádasdy grófot, valami gyujtogató helyett elfogták s félig agyon verték a parasztok.

«Bizony mi nem tudtuk hogy ki lehet, mert ki gondolhatta volna, hogy egy gróf Nádasdy, egy magyar főispány nem tud magyarul!»

Valumbrosa nem tud spanyolul, — lehetetlen.

Bolinbroke nem tud angolul, — az nem lehet.

Caraman nem tud francziául, — az tréfa beszéd.

Gróf Nádasdy nem tud magyarul, — no, az természetes.

Pálffy ebédjénél, melyhez Sz. később érkezett, azzal a hírrrel lepi meg Reviczkyt, hogy a kis Dezsewffy igen pompásan viselte magát a B. és Sz.-féle párbajoknál. «Nem hallottam semmit», felel R. Sz. «Én is csak ebéd után hozom fel, mikor föltehető, hogy az ember becsípett.» — R. «Nekem ebéd után is igen jó fülem van.»

Öreg Eötvös mondása: Ha vallás nem volna és pipa, élni sem akarnék.

Sztankovics püspöknek (1843. az országgyűlés megnyitásakor) bizonyos helyen kelése támadt. E szerint, mondá valaki, a püspöknek nem lesz ülése a jövő dietán.

Tr. Ha István főhg Olgát veszi el, bizony nem lesz nádor. Sz. Már ha ön, egész befolyásával, ellene dolgozik, úgy a szegény ördög bizonynyal megbukik. (1845.)

A kis (Apponyi?) Georjinának Sz. egy kis sípládát ajándékozott. Hg Lichtenstein L. egy reggel Széchenyit meglátogatván, e műszerrel babrálva találta. Je ne vous connaissais pas cette marotte! ¹

¹ Nem tudtam, hogy ilyen bogara is van.

S. gróf Bécsben 26 lovat tart; nejének pedig költségkímélésből nem szabad egy kanárit tartani.

A főrendűek tékozlásairól. Alfred eljásza a pénzét. Otto elspeculálja. Manó elostobáskodja. K. a népszerűségre. I. K. a muzikusokra költi el stb.

Kovács Lajosról. Kár, hogy víztől megrészegedett (t. i. a Tiszától) s most egy férfiba szerelmes! (T. i. Széchenyibe.)

Ferdinand főhg a huszárokhoz. Van-e köztetek olyan, a ki engem az n—i ütközetben látott?

Felel az első huszár: Én láttam mikor a lovát elvesztette.

Második huszár: Én pedig a húsából gulyáshúst ettem.

DE BALLAGI GÉZA.

AUTOGRAFOK.

En izz kögentöttem el izz poharat
süpa lilek, süpa yöndik, akär liker akär zem!

Et m'y de plus de bonheur sans doute —

Unguis allem merimurbinom — Gott's Scherme bei —
und Ruck in und vorbin mir Kraft —
Zey für Day — Gutes und Ehed r' bymman!

DE L'ÉLABI GÉZA.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapesten megjelent:

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN MUNKÁI

KORSZERŰ KIVONATBAN.

MÁSODIK KIADÁS.

Ára az egész munkának 3 kötetben 5 forint.

TARTALOM.

Első kötet: Előszó. Hitel. Világ. Stadium. A magyar akadémia körül.

Második kötet: Előszó. A Kelet Népe. Wesselényi és Kossuth. Adó. Adó és két garas. Magyarország kiváltságos lakoshoz I. Magyarország kiváltságos lakoshoz II.

Országgyűlési némely nevezeteseb indítványok és beszédek a főrendek táblájánál.

1. Kérvény a magyar akadémia megállapítása végett.
2. Gróf Széchenyi István megköszönő beszéde, a koronaőr választása alkalmával a pozsonyi országgyűlésen, az 1835. november 12-én tartott egyes ülésben.
3. Gróf Széchenyi István nyilatkozata az 1840. országgyűlésen. márcz. 21. a főrendek tábláján. Azon kérdésben, ha, valjón a pest-pozsonyi vasútnál elébb építessék-e a pozsony-gänsendorfí vonal?
4. A K. K. és R. R. izenetére a kir. előadások 3-dik pontja, vagyis a Dunának és egyéb folyóknak szabályoztatása ügyében, 1840. márcz. 28-án.
5. A szólás-szabadság ügyében 1840. április 22-én.
6. Az országgyűlési szállásbér ügyében 1843. július 13.
7. A magyar nyelv ügyében 1843. augusztus 18.
8. Az ország közjavarai költségek tárgyában a Rendek izenete folytán kiküldendő országos választmány iránt 1844. márcz. 11.
9. A szabad királyi városok rendezése ügyében, 1844. márcz. 13.
10. Az országgyűlés évenkinti tartása iránt 1844. máj. 9.
11. Az új börtönrendszer ügyében augusztus 10. 1844.
12. A zsidók iránti törvényjavaslatról, október 1-ső napján 1844.
13. Ugyanazon tárgyban, ugyanazon napon, egyszersmind gr. Zaynak válaszul.
14. A kir. városok rendezése ügyében, október 3. 1844.
15. A nemmemeseknek közhivatalokra való alkalmazása iránt, okt. 5. 1844.
16. A nemmemesek birhatási joga iránt, október 7. 1844.
17. Ugyanazon tárgyban, október 7. 1844.
18. Rendi izenet a bécs-debreczeni vasút ügyében, október 10. 1844.
19. A vukovár-fiumei vasút tárgyában, október 22. 1844.
20. Ugyanazon tárgyban október 23-án 1844.
21. Az ország közszükségeire az alsóház által tett ajánlatra vonatkozó Rendi izenet ügyében, október 28. 1844.
22. Ugyanazon tárgyban, október 29. 1844.
23. Ugyanazon ülésben, ugyanazon tárgyban.
24. Ugyanazon tárgyban, a felelősség fogalma, s a megyék ellenállási joga felett október 30. 1844.
25. Ugyanazon tárgyban, midőn egyfelől a kormány az országgyűlés berekesztésére igen közel határnapot tűzött, másfelől az alsóház második izenetével ellenmondott annak, hogy a Főrendek az alsóház által megajánlott sommát lejjebb szállithassák, november 8. 1844.
26. Ugyanazon tárgyban, midőn az alsóház harmadik izenetével is megtagadta a Főrendek módosításához való járulást, azon ürügy alatt, hogy a Főrendeket az iniciativa joga nem illetné, nov. 10. 1844.

27. Ugyanazon tárgyban két nappal az országgyűlés berkelesztése előtt, midőn az alsóház negyedik izenetében is a Főrendek módosítványát visszautasítá, s azáltal a köztelherviselet olvének tetteleg és törvényes életbeléptetését lehetetlenné tette, nov. 11. 1844.

Harmadik kötet: Hunnia. A minimum kérdése. Polemia.

I. Nyilatkozat. II. Gyanusítás. III. Oppositio. IV. Czégér. V. Constatirozás.
A védegyelet és Deák Ferencz.

I. Szinpadi titkok. II. Szentgróti levél elemezése.

Politikai programtöredék. Függelék.

1. Jellemvonások gr. Széchenyi István államférfiu életéből, b. Kemény Zsigmond koszorus emlékirata szerint, mely a «Magyar szónokok és státusférfiak» czimű munkában megjelent.
2. Széchenyi és Kossuth az 1847-iki országgyűlésen Pozsonyban. (Kivonat b. Kemény Zsigmond «Forradalom után» czimű s 1850-ben megjelent korrajzából.)
3. Gróf Széchenyi István napjai a magyar miniszteriumban az örüliési rohanig, b. Kemény Zsigmond emlékirata szerint.
4. B. Wesselényi Miklós nyilatkozata a Pesti Hirlap 1848-ik év 158-ik sz. szept. 12-én, azok ellen, kik Széchenyinek lelki betegségét s a Bécs melletti Döblingbe való elkísertetését gyanusítólag mint tettetést akarák feltűntetni.
5. Dr. Balogh Pál mint házi orvos nyilatkozata gróf Széchenyi István lelki állapotáról, a «Közlöny» czimű hivatalos lap 1848-ik évi szept. 20-iki számában ugyanazon gyanusítások ellenében, melyeknek nyilvános visszautasítását b. Wesselényi Miklós szükségesnek látta.
6. Kivonat azon egyik politikai programból, mely egy évvel az októbri diploma előtt, vagyis 1859-ik évi szeptemberben, midőn gr. Széchenyi egészsége már tetemesen megjavult, s a közügyekkel buzgó részvéttel foglalkozott Döblingben, a gróf személyes befolyása és közvetlen helyeslése mellett az akkori ausztriai miniszteriumnak, nevezetesen gr. Rechberg és b. Hübnér miniszter uraknak benyújtott.
7. Gróf Széchenyi István végrendeletszerű izenete Deák Ferenczhez, Babarocz Imre ezredes (akkor még alezredes) által 1860. márcz. 31-én.
8. 1860. ápril 8-án reggel gr. Széchenyi István döblingi lakában halva találtatván, e nagy nemzeti gyászestéről, mely a páratlanul hasznos, s elérhetlenül dicső életet bezárta, a Pesti Hirnök gyászjelentése, e lap ugyanazon év. 25-ik számában.

A DICSŐÜLT

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN ÉLETRAJZA

Eredeti kútfők után népszerűen előadja

BOROSS MIHÁLY.

Gróf Széchenyi István arczképével.

Ára 80 krajczár.

GRÓF SZÉCHENYI ISTVÁN ARCZKÉPE

Einsle hires olajfestménye után köre rajzolta **Rohn.**

Ára francia papiron 2 frt.

Szinezett példány ára 5 frt.

Köre rajzolva negyedrétkiadásban 40 kr.

2002

